

Štev. 1.

V Trstu, 10. januarja 1894.

Letnik VII.

Politikovanje Slovanov.

Prva beseda naslova tega članka se ne glasi posebno častno, ali ima to prednost, da na našo žalost odgovarja resnici, in resnico, tudi tužno resnico, povdarjati sedaj in vselej, je dolžnost vsakega poštenega slovanskega publicista. Jedinó z razkrivanjem svojih slabostij pridemo do boljših sklepov, vsled katerih nam je treba popravljati dosedanje politiško delovanje.

Dokler Slovani ne uredé primerníše svojega politiškega stremljenja, ni možno govoriti o „politiki“ Slovanov. Iz istega razloga bi ne bilo resnično, ako bi to stremljenje imenovali „slovansko politiko“. Oboje poznamovanje je preplemenito nasproti doslej razvitim in razkritim dejstvom; kajti oboje bi predpolagalo, da je v politiskem hrepenenju in delovanju slovanskih narodov več ali manj skupnega, obsežnega in po primeri z razprostranstvom slovanskega plemena tudi kaj zares dalekosežnega. V daljavo in dejanski daleč seza dandanes jedino politiško delovanje ruskega naroda ali, če hočemo, ruske države. Vsi drugi slovanski narodi pa se gibljejo brez velikih sintez ali mislij, katere bi obsežale raznotere mnogovrstnosti pod kakoršno si bodi večó skupnostjo.

Ni davno tega, kar nam je v osebnem pogovoru opazil velik učenjak slovanski, ki pa si umé v velikem stilu tudi na politiko, da je n. pr. jeden jako kulturnen narod slovanski, ki ne kaže, da bi v obsežnih sintezah izvrševal svoja kulturna podjetja. Ta narod da razume, kakó se prikladno in krasno izvršujejo podrobnosti, v tem ko pozablja na soglasje v celoti. K temu dodamo, da poznamo velikega, trezno mislečega, kar je človeku le možno, pravičnega sodečega nemškega mislitelja in znanstvenika prve vrste, in ta govori o Slovanih, da se njih delovanje pojavlja tu pa tam s silovito močjo, takó rekoč v sumcih ali divjih izbruhih, ne da bi pomišljali, kaj bode sledilo dalje, in ne da bi sami dospevali do obsežniših idej, katerim bi podrejali vse drugo. Mislitelj sam ne izreka še konečne sodbe o Slovanih in njih pozvanja, katero utegnejo izvrševati v bodočnosti, vendar

daje njegovo, nikakor ne lehkómiselno izjavljeno mnenje slovanskim dejateljem vážen razlog, da zaresno in globoko premišlujejo naravo slovanskega plemena in vse dosedanje razvijanje slovanskih narodov.

V obče se utegnemo tolažiti s tem, da imamo slovanskih misliteljev, ne le sposobnih za večé in velike ideje, ampak tudi takih, ki so užé slovanskim narodom in v obče Slovanstvu izdelali programe po teh idejah; neugodno je le to, da se Slovani niso še poprijeli takih idej in programov, in da istim niso sledila dejstva, kljubó očitim potrebám.

V politiki se dá opravičiti nedostatnost stremljenja slovanskih narodov vsaj s tem, da so razdeljeni na različne države ali razkrojeni na relativno samostalne politiške skupine, kakoršna je n. pr. v avstro-ogerskem duvalizmu. Vsled tega delujejo ločeni po teh državah in skupinah, poprek tako, kakor da bi vsak njih oddelek živel sam za se, kakor da bi bilo brezpotrebno ali celó brezvspešno vsaj moralno počtevati druge, bodisi bližnje, bodisi oddaljene sorodne oddelke. Pri tem prezirajo popolnoma, da male slovanske države in v obče mali slovanski narodi se ne morejo vzdrževati in braniti sami od sebe, ter da so hoté ali nehoté v zavisnosti in pod vplivi drugih mogočnih narodov in držav.

Če se poleg Rusije more Črnagora opirati na svojo samostalnost, je to v geografskem položnju zemlje, v posebnostih, krepostih in tradicijah naroda samega, v hrabrosti in modrosti njegovih Gospodarjev ter v moralni opori mogočne Rusije; a še pri teh ugodnostih računa črnogorski knez jako natanko z drugimi velikimi državami, sosebo pa z Avstro-Ogersko. V tako dobrem položnju v smislu zadostne zaščite pa ni razun ruskega noben oddelek slovanskega plemena. Toliko previdniši bi morali torej biti slovanski narodi, katerih nobeden ni ne po obsežnosti zemlje, ne po številu svojega naseljenja, ne po kulturnih silah toliko krepak, da bi bil sam sebi zadosten, da bi mogel povoljno ščititi sam

sebe. In če ti slovanski narodi kažejo relativno razvost in povoljne kulturne sile, ni to nikak dokaz o samozadostnosti, pač pa to, da obstajajo in se razvijajo vsled vidne in nevidne moralne sile v skupnem Slovanstvu. Brez te moralne sile bi mogel dandanes jedino ruski narod braniti se ter napredovati, in poljske šoviniziste bi brez te sile, katero najbolj črtijo, Zapad v sedanjem veku pogoltnil brez vsmiljenja.

No šovinizem se zasaja ne le v Poljake, ampak tudi v druge slovanske narode, ki so dosegli nekoliko politiške samostalnosti. V Bolgarski delujejo po zapadnem kroju vzgojeni državni kormilniki nato, da bi narod pozabil stare tradicije, svoje osvoboditelje in vse slovanske brate, kateri so Bolgarom in Srbom izkazovali toliko vroče simpatije pred osvobojenjem in še mnogo pozneje. Tedaj so balkanski Slovani dobro čutili in poznali moralno silo, ki je v skupnem sočustvu slovanskih narodov; sedaj pa se zavajajo, da bi skrbeli jedino za same sebe. Tudi v srbski kraljevini se poraja uže šovinizem, ki kaže svojo preveliko nebržnost gledé na položenje drugih Slovanov, in se vede takó, kakor da bi mu ne bilo treba počevati kulture in njenega napredka, pri drugih Slovanih. Ta šovinizem vstvarja v posledicah najhujše vrste separatizem, ki se obdaja celó v literaturi s kitajskimi zidovi.

Tak separatizem vklepa narode slovanske v nevednost ali vsaj v ozko politiško, kulturno in literarno obzorje. Poljski šovinizem in separatizem potrjuje to resnico v popolnem njenem obsegu, in ga čutijo vsi drugi avstro-ogerski Slovani zlasti v narodno-politiškem pogledu.

Za grehe separatistiških stremljenj posameznih in kratkovidnih voditeljev se pa dandanes pokoré tudi Čehoslovani in Hrvati vseh dežel. Brez te kratkovidnosti bi ne bili mogli nasprotniki avstro-ogerskih Slovanov ali v obče ne vstvariti ali pa nikdar ne takó z lahka vstvariti sedanjega duvalizma. Separatizem je zakrivil, da avstro-ogerski Slovani niso do današnjega dne sprejeli skupnega narodno-politiškega programa, še manj pa lotili se dejanski izvrševati ga.

Da negovorimo dalje o poljskem separatizmu, kateri ostane, kar je, dokler ga bode potrebovala visoka, Slovanstvu neugodna politika, tudi Čehoslovani so le predolgo ostajali na separatistiškem stališču, in, če presojo stvari nepristranski, dolžni smo trditi, da tudi dandanes je pri njih mnogo takega, da se daje zagovarjati jedino s separatistiškega stališča. Umevno je, da n. pr. Čehoslovani ponavljajo svoje predloge o jezikovni enakopravnosti v Praškem deželnem zboru, in to zato, ker ne priznavajo sedanje ustave, drugič, ker imajo od predustavne dobe deželne zakone za jezikovno enakopravnost; taktika pa bi jim morala narekovati drugačno postopanje, sosebno ko so sprejeli mnogo zakonov in naredeb, prihajajočih iz državnega zbora in

od osrednje vlade. Državni zbor bi morali Čehoslovani porabljati kot sredstvo za namen in torej izdelati tak program, ki bi se dal izvesti s pomočjo centralnega parlamenta, in k temu ne spada samo vstvarjenje občega volilnega prava, kakoršno so dejanski predlagali Mladočehi, ampak tudi dosledno pravo izvršenje narodne enakopravnosti, enakomerno zagotovljene vsem narodom.

Na to stran ni separatizem umesten, naj si prihaja od Čehoslovanov ali drugih slovanskih narodov. Slovanski zastopniki so bili za prejšnjih dob in so tudi dandanes vsaj v enem delu separatisti, in se drži vsakdo separatistiškega stališča, ki tudi samo za trenotek zagovarja tak separatizem. Kakó je le možno govoriti o kaki zaresni solidarnosti tam, kjer se v važnih momentih cvet inteligencije kakega naroda postavlja na separatistiško stališče ter za nedostojne drobtine popušča družbo drugih slovanskih zastopnikov! Strmeti moramo v tem pogledu ravno ob začetku leta.

Separatizem je kriv, da cislitavski Slovani — brez Poljakov — niso se mogli še nikdar zjediniti bodisi za izvršenje narodne enakopravnosti, bodisi historičkih državnih prav. Ta separatizem je ohlajal vedno sedaj historičske slovanske narode nasproti stremljenju za izvrševanje narodne enakopravnosti, sedaj pa druge slovanske, dasi tem pravom podrejenih odlomke nasproti težnjam za historičskimi pravi, in tako niso ne ti ne oni dosegli ničesar.

Dokler bode gospodoval separatizem, ostane povdaranje o skupnem postopanju, o solidarnosti puhla fraza, in s tem sami sebe obsojajo vsi ti, ki se hvalijo, kakó da zagovarjajo skupne interese, pa za še neobečano lečo prodajajo interese ostalih slovanskih narodov.

No, med avstro-ogerskimi Slovani ni ostalo le pri separatizmu, ampak tuja prebrisanost in domača kratkovidnost je zanesla med pojedine slovanske narode tudi strup pokrajinskega partikularizma. Tak partikularizem je razjedal do današnjega dne celó najbolj probunjene Čehoslovane, takó da so se jedni n. pr. borili izključno za interese kraljestva, drugi pa izključno za Moravsko, in tretji za Sileško. V manjših merah je bila taka tudi med Slovenci in drugod.

V opravičenje separatizma in partikularizma mora za prošlost služiti dejstvo, da so nacionalni slovanski nasprotniki gojili ti dve hudó otrovni gobi v političkem življenju malih slovanskih narodov; dandanes, ko prodira spoznanje o pogubnosti takih stališč, mora se obsojevati vsakatero politikovanje v smislu separatizma in partikularizma.

Pogubno je tako politikovanje, ker osamlja slovanske narode, jih tako slabi in jim jemlje tisto silo, s katero bi dejanski dosegli kaj odločilnega in potem to tudi branili in ohranili. S stališča separatizma in partikularizma pa se slovanski narodi le izrabljajo za proti

slovanske interese in namere, in kedar storijo to uslugo, izgubé še to, kar se jim je dalo začasno. Takó nimajo naposled ne ti nič, ki so se dali izrabljati, ne ti, katere so zapustili zaslepljeni politikovalci.

Slovanski politiki ne uvažujejo primerno pomena skupnih vezij, skupne organizacije, kolikor je možna v posameznih državah. Če jemljemo primer držav kot takih, skrbé pravi državniki najprej za trden okvir svojih držav, ker vedó, da le v trdni zaščiti in organizaciji na zunaj še le more slediti svoboda za drugo delovanje in razvijanje. Slovanski narodi naše monarhije, ki uže imajo ravno v celokupni državi tako zaščito na zunaj, in katero vzdrževati pomagajo s krvjo in gmotnimi žrtvami, pa kot separatisti ne poštevaajo te poučne analogije. Oni kot separatisti zidajo ali skušajo zidati zgradbo najprej vsak za-se in še le potem — kakor se slepo nadejajo — hočejo delati veliko ozidje v smislu skupnih kulturnih vezij. To je narobe svet; treba je, ker je vsak slovanski narod monarhije sam za-se prešibek, najprej sezidati to, kar je potrebno v obče vsem tem narodom, in še le potem, ko dozidajo obče in trdne kulturne ograje, možno bode misliti na specialne potrebe, katere ima vsak slovanski narod. Svoboda za specialne in, če hočemo, specifične potrebe, dá se doseči jedino s skupnim postopanjem; s stališča separatistov pa se podere tudi največja trdnjava kakega naroda, ki si jo je zgradil s separatistiškimi uslugami za tuje interese. Tako se bode godilo sedaj vsaj navidezno mogočnim Poljakom, če ne bodo v svoj čas drugi Slovani toliko blagega srca, da pozabijo rane, katere jim sečejo oni tudi v tem stoletju, in da jim torej prihité visokodušno na pomoč. A ravno pri Poljaki v celoti vidimo, da na visokodušnost se ni opirati ne njim, ne kakemu drugemu narodu. Saj n. pr. za njih uslužnosti drugod se jih ni vsmilil nihče, ko je vsled prejšnje Bismarckove mogočnosti določilo se 100 milijonov marek za kupovanje poljskih zemelj na Poznanjskem in vsled tega za raznarodovanje nemških Poljakov.

Dejstvo, da so Slovani, razun Rusov, majhni narodi, potem zgodovinsko njih slabljenje, ravnanje z njimi po protislovanski politiki, in v obče dosedanji neuspehi njih boreb, — vse to bi te narode moralo učiti, da jim je tudi v najugodnišem položaju poguben vsake vrste šovinizem, separatizem in partikularizem; k boljšemu položaju in sigurniši bodočnosti jih v narodno-politiškem pogledu dovede jedino razum o skupnih interesih in poštenje, da hočejo tudi postopati v soglasju tega razuma. Ti slovanski narodi, ki so dobili vsaj formalno nekako politiško samostalnost, ostanejo stalna igrača tuje politike, ako jih ne bode ščitila moralna sila ostalih Slovanov, in ščitila jih ne bode, ako bodo z nogami teptali stare tradicije in vsako sočustvo za ostale krvne brate. Kar se pa dostaja specialno avstro-ogerskih Slovanov, jih dosedanji kratkovidni separatizem pri sopomoči partikularizma

spravi popolnoma pod vpliv neslovanske kulture, s tem pa pogrezne v morje neslovanskih narodnostij. Skupne kulturne interese je treba poiskati in za te je treba takisto skupno delovati, oziroma obče zapreke odstranjevati; drugače bodo tudi najmočnejši, kulturno razviti narodi slovanski le šiba, katero zaradi tega, da se je iztrgala iz snopa ali zvezka, polomi in zlomi tuja sila, kedar se jej bode zdelo potrebno in primerno.

Želimo torej ob novem letu, da dosedanje politikovanje Slovanov, katero je hodilo razna pota, brez zavesti o skupnih interesih in brez prave volje za te interese, polagoma dobi obliko zaresne politike, ki potem zasluži ime slovanske politike.

O slovenskih zastopnikih v drž. zboru.

„Nikar naj nihče ne misli, da ga hoče kak ocenjevalec kar uničiti, če se ne vjema z njegovimi nazori.“
Dr. F. Lampe.

Kakor znano, so pri vstvarjenju novi protislovanski koaliciji in nastopivši novi vladi nekateri slovenski poslanci izstopili iz konservativnega ali Hohenwartovega kluba, drugi so ostali pa še nadalje v njem. Jeden izstopivših poslancev je javno nekako odobral razkrojenje slovenskih dosedanjih oportunistov na dva tabora, češ, da izstopivša skupina je s svojim korakom podelila posebno važnost v konservativnem klubu ostavšim slovenskim poslancem, da utegnejo ti ravno vsled tega, kot povišani v svojem pomenu za novo koalicijo in novo vlado doseči za slovanski narod mnogokaj, česar bi drugače ne mogli doseči pri sedanjem politiškem položaju.

„Slovenski Narod“ od 30. dec. 1893. v članku „K novemu letu“ bistveno soglaša z omenjeno izjavo izstopivšega slovenskega zastopnika; naše glavno glasilo narodne stranke dokazuje, da so slovenski poslanci, ostavši v Hohenw. klubu, novi vladi potrebni, in poslednja mora gledati, da jih ne izgubi. Vrednost in važnost teh poslancev, pravi, je povečana vsled secesije drugih naših poslancev. To se bode pozneje tem poslancem štelo v veliko zaslugo, ker vsled njih izstopa so „slovenski poslanci Hohenw. kluba nekako častno zavezani, da si pod novim ministerstvom priboré nekaj tistih pravic, ki nam gredó, in mi niti ne dvomimo, da si bodo ti poslanci priborili za našo vojvodino prevažni višji gimnazij v Kranji, da si bodo priborili ljudske šole v Trstu in Gorici, in da tudi koroških bratov ne bodo pustili od gladi poginiti. Pri vseh teh naporih pa bodo omenjeni slovenski državni poslanci imeli krepke zaveznike v tistih poslancih, ki niso hoteli več ostati v Hohenwartovem klubu. Tako in ne drugače tolmačimo si mi razdruženje slovenske delegacije v Dunajskem parlamentu, ker smo mnenja, da je razdruženje z ozirom na naše slovenske razmere samo taktičnega, nikakor pa ne načelnega pomena“.

„Slov. Narod“ ponavlja proti koncu članka, da so slovenski poslanci, ostavši v Hohenwartovem klubu, vsled secesije

drugih, odločilen faktor za novo vlado, vsled tega se nadeja, da z dejanji pokažejo slovenskemu narodu, da je bila njih taktika koristna in dobra. Ako se pa ne uresniči ta nada, pozdravi jih naše narodno glasilo pri poznejšem izstopu, „kakor je pozdravljal oče izgubljenega sina, ko se je po dolgem času povrnil k svoji domači hiši“.

To so glavne misli v omenjenem članku o sedanjih taktiki slovenskih državnih poslancev, in dotične odstavke je v celoti na prvem mestu ponatisnila tudi „Soča“ (od 5. jan. t. l.), omenivša, da ta „zmerno in trezno“ pisani članek je „vzbudil v slovenskih krogih goriških splošno odobravanje“.

Da bi se bil kod grajal tu mišljeni članek „Slov. Naroda“, nam ni znano; a znano nam tudi ni, da bi se bil hvalil zunaj predalov Goriške „Soče“; v „Nar. Listech“ je Dunajski dopisnik o Slovencih le mimogredé konstatoval, da je članek pisan zmerno. Mi s svojega stališča bi bili želeli, da bi se članek ne bil nikdar objavil v takem smislu, in reči moramo, da nas je hudó zbadlo, ko smo ga čitali. Zahirno smo celó menili, da je pisava satirična, in le to, da je bilo razpravljanje nameščeno na prvem mestu lista in odločeno za novoletni članek, nas je preverilo, da je treba članek poštovati zaresnim, naj ga je pisal uže kdor si bodi.

Naši slovenski zastopniki imajo po taki pisavi prav, naj se vedejo, kakor hočejo: prav imajo ti, ki so izstopili, in prav imajo tudi ti, ki so v svoji oportunistički doslednosti ostali i pri sedanjih formalni in nekoliko materialni izpremembi sestave državno-zborskih zvez z novo vlado. Radovedni bi mi bili, kakó bi bil pisal dotični člankar za slučaj, da bi Slovenci ne imeli takih breznačelnih omahljivcev, in da bi bili v skupnosti naši poslanci izstopili iz konservativnega kluba. Potem bi bil najbrže povzdigoval našo skupino zaradi slovanskega mišljenja, zaradi soglasja z drugo slovansko opozicijo, se posebno pa mladočeško, ker se itak radi bahamo, da s Čehoslovani, bodisi Staročehi, ali sedaj z Mladočehi postopamo mi, Slovenci, vedno solidarno. Pri navedeni argumentaciji, pa je člankarju neizogibno ušla izpod peresa taka samohvala, in takó se je tudi češkim opozicijskim listom vzel povod, da bi nas mogli pohvaliti vsled take pisave. Naš člankar spominja do cela na člankarje oficijoznih listov, ki izpreminjajo svoje argumente od danes do jutre, kakor se je videlo se posebno tudi pri odstopu Taaffejevega ministerstva, in zato od srca obžalujemo, da se je mogel ukrasti v predale „Slov. Naroda“ tak članek; mi rečemo z zavestjo „ukrasti“, ker dela ravno sedaj listu samemu isti članek velike težave. „Sl. Nar.“ namreč dokazuje sedaj, kakó hočejo kranjski nemškutarji deželnozborske oportuniste pridobiti tudi za nekako koalicijo, analogno namero, s kakoršno se je vstvarila protislovanska koalicija v državnem zboru. Ako pa je skupina slovenskih oportunistov, ostavša v Hohenw. klubu, dobila od glasila narodne stranke s posebnim separatističkim argumentom popolen absolutorij, zakaj bi se oportunistička skupina kranjskega deželnege zbora nakrat zbal, da bi na mamljivo vabilo ne stopila v analogno koalicijo na Kranjskem?

Člankar „Sl. Naroda“ jo je sam spodbudil k takemu, njej itak prijetnemu, breznačelnemu in protinarodnemu postopanju, in ista skupina ima, kakor državnozborska, analognih razlogov, nadejati se, da jej isti ali pa kak drug člankar podeli absolutorij tudi pri slučajno dovršeni zvezi s kranjskimi nemškutarji. In kranjska koalicija, ko bi jo res morali doživeti, ne more postati nikdar toliko opasna in zajedno sramotna, kakoršno je dejstvo, da so ostali nekateri slovenski psevdokonservativci in psevdozaščitniki verskih interesov v protislovanski Dunajski koaliciji, v kateri odločuje nemško-židovski liberalizem, obči nemški nacijonalizem, zagrizeni poljski antislavizem in še nekaj drugih Slovanstvu avstrijskemu jednako opasnih — „izmov“.

Najtužnije je v tu mišljenem članku „Slov. Naroda“ to, da se postavlja na popolnoma separatistiško stališče, s katerega popušča vse ostale slovanske opozicijske, jedino zaradi nadeje, da slovenski separatisti s svojim neslovanskim postopanjem dosežejo kako drobtino za slovenski narod. Slovenski separatizem je sam po sebi, brez pogleda na kakoršno koli konstelacijo, nevaren uže zaradi tega, ker je slovenski narod majhen. Zaradi te šibkosti ne doseže ta narod nikdar nič odločilnega brez mogočnejših zaveznikov avstrijskih Slovanov. Veči narodi slovanski se morejo dati zavesti z mislijo, češ, da si morejo v najhujšem slučaju utrditi uslovja za svojo bodočnost tudi brez sopomočnikov, se posebno če so šibki, kakoršen je narod slovenski. Poslednji narod pa je in bode vedno navezan na dejansko sopomoč drugih avstrijskih Slovanov, in še ko bi dobil za neslovanske usluge popolno narodno organizacijo, kakoršna bi bila v pravi organizaciji nacijonalne avtonomije, bili bi Slovenci še vedno potrebni vsaj moralne sopomoči ostalih Slovanov cislitavskih, da bi si ohranili tako organizacijo. Slovenci uže iz gole sebičnosti samohrane morajo jedenkrat za vselej opustiti separatistiško stališče, in to torej tudi za slučaj, da bi se vsled tega kazala kaka znatna izguba. Ta izguba bi bila le začasna, ker vsled zvestobe nasproti drugim slovanskim narodom bi dobili od teh v svoj čas ne le to, kar bi jim ušlo začasno, ampak bi isti narodi tudi ščitili, kar bi dobili oni sami in v njih zvezi tudi Slovenci.

Za slovenski narod mora postati solidarno postopanje z drugimi slovanakimi parlamentarnimi skupinami aksijom, in po teh skupinah zastopani slovanski narodi morajo dobiti vero ali zaupanje v nepremično zvestoba slovenskih zastopnikov. Drugače izgubi slovenski narod zaupanje, kakor je je izgubil pri vseh mislečih Slovanih zastran njih zastopnikov poljski narod.

Zagovarjanje separatistiškega postopanja zastran dejanskih ali pa celó le domišljanih dobičkov pa ni nič boljše od postopanja poljskih zastopnikov, ki sučejo svoj plašč po vetru, kakor jim kaže gola kramarska, naposled vendar kratkovidna sebičnost.

V našem slučaju je pa separatistiška in oportunska politika še posebno nedostojna in škodljiva. Ako je res, da so Hohenwartovemu klubu zvesti slovenski oportunisti važen ali celó

odločen faktor nasproti novi vladi, bi se ista važnost raztezala tudi na opozicijo, ko bi bili namreč tudi isti izstopili ter se pridružili slov. koaliciji. Koliko moralne zasluge bi torej imeli Slovenci pri Čehoslovanih in drugih slovanskih opozicijonalcih v slučaju, ko bi bili v s i slovanski poslanci združili se z opozicijo, oziroma s sedanjo slovansko protikoalicijo. Če so Hohenwartovemu klubu zvesti slovanski oportunisti zares odločen faktor za sedanjo vlado, jim sosebno Čehoslovani ne odpusté z lahka, da so ostali v protislovanski koaliciji, in Slovenci bodo morali dolgo, dolgo popravljati sedanje napake, da izbrišejo iz spomina Čehoslovancev take madeže svojih kratkovidnih oportunistov.

Slovanski oportunisti so dejanski vladi potrebni, ali ne toliko zaradi njih števila, kolikor zaradi moralnega pomena, ki ga imajo za protislovansko koalicijo in njej na čelo postavljeno novo vlado. Centralna vlada računa namreč še vedno s konstitucionalnim formalizmom, ker jej je do tega, da ima v svoji parlamentarni večini vsaj odlomke iz celot zastopnikov kakega naroda in pri tem pošteva zlasti odlomke iz slovanskih skupin. Ako ima take odlomke v svoji parlamentarni večini, more kazati na zunaj, da so takó ali takó v taki večini zastopani tudi slovanski narodi. Takó torej slovanski oportunisti Hohenwartovega kluba, kakor smo uže zadnjič rekli v našem listu, paralizirajo ali uničujejo pomen tudi teh slovanskih poslancev, ki so izstopili iz kluba konservativcev. Ako bi po takem zares kaj dosegli naši oportunisti, zgodi se na račun pomena izstopivših slovanskih zastopnikov in kolikor toliko tudi v odškodnino, da se more vsled „odločilnega faktorja“ naših oportunistov vzdrževati nova vlada in s tem zopet vzdrževati se tudi protislovanski sistem.

Ta sistem, ki ima svojo podporo v zunanji politiki, v duvalizmu in strankah vseh gospodovalnih narodnostij naše monarhije, ne dá se izpremeniti nego s tem, da začnejo zastopniki zares slovanskih narodnostij *rušiti pomen sedanjega konstitucionalnega, torej tudi parlamentarnega formalizma*, kateri ima pri nas bolj fiktivne podlage, nego konstitucije drugih držav. Te fiktivnosti pa se porušijo jedino potem močne opozicije, in je ta moč tudi *kvalitativno* zavisna od tega, da stopijo v opozicijo *celote*, ne pa samo odlomki parlamentarnih skupin, predstavljajočih posamične narode.

V tem pogledu je celó *majhno* število zastopnikov, zastopajočih majhen narod, važno in po pomenu odločilno. V takem kvalitativnem smislu dobi še-le celota slovanskih državnozbornskih zastopnikov popolen in kolikor le možno odločen pomen; taka celota je po pomenu nekako sovrstna z mogočnejšimi skupinami ostalih slovanskih narodov. Iz tega pomena skupne opozicije pa je zajedno razvidno, kako jo je treba ukreniti tudi slovanskim poslancem, ako hočejo dejanski delovati na izpremembo sistema in s tem na to, da dobé jedenkrat tudi slovanski narodi zadostna uslovja za svojo bodočnost. Slovanski narod bi ne sodeloval za tako bodočnost, ako bi ne postopal skupno z ostalimi slovanskimi narodi, in ako bi mu jo priborili poslednji, ostalo bi v zgodovini bojev

slovanskih narodov zabeleženo za vselej, da so mu bodočnost pribojevali oni, brez njegovih zaslug in celó kljubu temu, da so zastopniki tega naroda celó sami obteževali vspehe teh nacionalnih bojev. Obupamo ne, in imamo posebne vzroke zato, da vstrajamo in se nadajamo, doseči uslovij za gotovo bodočnost; no, ali hočemo s takimi zgodovinskimi spomini omadeževati svojo sedanost, da se nam vtisne v zgodovino nedostojnost našega vedenja nasproti ostalim slovanskim narodom naše celokupne države? To vprašanje je toliko mogočno, da, če nismo še otrpeli za afekte časti, dostojnosti in pravičnosti, moramo popustiti vsakatero kramarstvo, drobtinčarstvo, s tem torej dati slovó oportunizmu in separatizmu ter pošteno oprijeti se politike, katero nam narekuje obči sistem, zveza gospodovalnih strank, in pa katero nam kaže uže sedanje postopanje opozicijonálnih strank slovanskih. Jedino po takih potih bodemo se bližali polagoma sicer, ali gotovo velikemu cilju narodnih organizacij vseh narodov monarhije, torej tudi slovanskih.

Svobodo mišljenja so od zaresne strani začetkom tega leta razglasili tudi v takozvanem konservativnem taboru slovenskega naroda; naj bi ta svoboda, katero so odkrito pozdravili z narodne strani, pospeševala sporazumljenje vsega naroda slovenskega, da bi odslej tudi njegovi zastopniki hodili složno po poti, na katero silijo vsa dejstva, vse razmere ne le Slovence, ampak, razun Poljakov, vse cislitavske Slovane, na pot dosledne skupne opozicije!

Naj sodi, draga, naju svet,	Ljubiva, draga, se mirno.
Kakor je koli njemu drago!	Za svet se ne zmeniva!
On krivo sodil bo zopet,	Saj vem, če ljubiš me zvesto,
Resnice ne želi, a spako.	Da sreča v naju vsa počiva.
Ne menim jaz se za ta svet!	A svet je ričet le pogret:
Ne meni zanj se ti, to prosim.	Kako resnico bi pogodil!
Saj svet je ričet le pogret,	Saj broj poljubov je nešet.
Zavest to davno v sebi nosim.	Pri štetju bi hudo se motil.

— st —

Iz poezij M. J. Lermontova.

Они любили другъ друга такъ долго и нѣжно
 Съ тоскою глубокой и страстью безумно-мечтальной;
 Но какъ враги, избѣгали признанья и встрѣчи,
 И были пусты и холодны ихъ краткія рѣчи.
 Они разстались въ безмолбномъ и гордомъ страданьи
 И милый образъ во снѣ лишь порою видали;
 И смерть пришла; наступило за гробомъ свиданье —
 Но въ мірѣ новомъ другъ друга они не узнали.

Izvirnik.

Oba sta dolgo ljubila se vroče in nježno
 Z globokimi vzdihljaji in strastjo brezumno-metežno;
 A ko sovražnika sta izbegavala shoda,
 Besede njih bile puste so in hladne kot voda.
 V brezumno ponosnem molčanju sta se razstala,
 In mila obraza le v sanjah še časi srečala;
 In smrt je prišla, in za grobom sta se sestala,
 Ali na drugem svetu se — nista spoznala.

Oda sta dolgo ljubila sa, vrache in iženo
 Z glubokimi vzdihili in strastjo brezumno-jestavno;
 A ko sovražnika sta izbijavala sхода,
 Besede njih bile puste sa in hladne kot voda.
 V brezumno ponosnem molčanju sta sa razstala,
 In mila obraza le v sanjah še časť srčala;
 In smrt je prišla in za grobom sta sa sestala,
 Ali na drugem svetu sa — ižesta spoznala.

Lamurskij.

Primetba. Gosp. Andrej Gaberšček je tudi začel prinašati s kirilskimi črkami razne sestavke v lepej svojej: „Slovanske knjižnici“. Kakor nas od jedne strani veseli to njegovo delovanje, ne moremo od druge strani zatajiti svoje nejevolje zaradi uvažanja Stefan Vuk Karadžičeve „graždanice“ v našo pismenost.

Po vsem tem, kar smo uže spisal v našem listu zoper ukrajinofilce in v obče zoper slovanske odšepčence (sektirovce), katerih pisava bode vsled premnogih *j* in raznih pik nad *i* kmalu taka, kakor kak štajerski ali zagorski vinograd meseca aprila, i ki nimajo drugega v mislih, nego rušiti slovansko vzajemnost in vsled tega i to, kar sta za vse čase in za vse Slované ustanovila slovanska blagovestnika sv. Kiril in Metod, ne moremo z občega našega slovanskega stališča imenovati počenjanja gosp. Andreja Gaberščeka inšče, nego ukrajinofilmskim, protislovanskim. To njegovo kvarjenje svete naše kirilice je, naravnost rečeno, poniževalno za naš jezik, kajti slepa transkripcija črk uniči naš jezik še bolj, nego sedanja latinica, ki ima vsaj znamenja za dolgočo in kratkočo raznih samoglasnikov, kar povse pogrešamo pri srbskej graždanici. Da, Gaberščekov poskus zaostaja prav za prav celó za pokvarjenim sedanjim srbskim pravopisanjem; poslednje namreč vsaj staroslovanski in občeslovanski *ѣ* (jat) opisuje z dvema ali več črkami; gosp. Gaberšček je pa popolnoma opustil to zaznamenovanje, in to spada poleg drugega med fundamentalne napake. Zato bi tudi svetovali, da, ako se imajo priobčevati vaje v kirilici, naj se upotreblja v ta namen rajši naravnost n. pr. srbski tekst z Vukovo graždanico, nego pa slovenski tekst s transkripcijo, ki je za dobro stopinjo slabša od itak popačnega srbskega pravopisanja.

Veličastveni naš jezik, na tisoče in tisoče let dolgo delo milijonov in milijonov človeškega pokolenja, je v svojih raznih glasih tako krepak, da se nikakor ne dá vkleniti v dvajset in pet črk srbske graždanice in odnosno latinice, in kakor smo uže naglašali v svojem listu, nismo se mogli okleniti „graždanice“, ker je nedostatna. Naš Lamurskij v svojem izdanju „Книга порбѣнци“ obširniše pojašnjuje to nedostatnost, ko pravi, da Vukova „graždanica“ dozdeva se mu nedostatna ne samo za našo slovensčino, temveč celó za srbsčino (hrvaščino), in morda bi umestno bilo, da se ona povrne v poprejšnje stanje, vzlasti na kolikor se dostaja glasov: *а, ж, и, ѣ* . . .

V resnici premišljujejo uže sami Srbi, kako bi popravil svoje sedanje pravopisanje, seposebno ko vedó sedaj, da se jim je uvedlo vsled protislovanskih politiških vplivov. Isti vplivi se kažejo sedaj tudi pri avstrijskih Rusih, ko se jim uže v šole vsiljuje zgorej mišljeni fonetiški pravopis. Tudi Hrvatoma in Slovencem, da ne govorimo o drugih, so vsilili vsled protislovanske politike sedanjo latinico, in nevedeži so jo sprejeli.

Taka dejstva so in nam morajo biti v svarilen vzgled, in kar se dostaja našega poskusa s kirilico v našem listu, odobravaajo naše stremljenje in delovanje vsi slovanski narodi, katerim rabi kirilica, razun ukrajinofilov, po Poljakih zavedenih in zaslepljenih.

Večkrat smo tudi uže pomišljali, ne bi li se še tesneje oklenili stare kirilice, a opustili smo to doslej, dokler ne izrečemo svojega mnenja izvrstni naši strokovnjaki o našem pisanju.

Ured.

Да, безнадежно я любилъ
 Красавицу тебя младую!
 Любя не слишкомъ былъ унылъ,
 И перенесъ судьбу такую.
 Не перенесъ ея легко,
 Таить сего тебѣ не стану!
 Таить и было бѣ мудрено:
 Зачѣмъ предать себя обману?
 Вѣдь знала ты, что я пылалъ,
 И сладко ты мнѣ улыбалась,
 Когда тебя я увѣрялъ:
 „Надежда ты одна осталась!“
 А лучше, лучше было такъ,
 Что ты любви моей смѣялась:
 Другой нашелся вѣдь дуракъ,
 Съ которымъ, милая, вѣнчалась!

Фр. Целестина.

Dru. Anti Starčeviću i Josipu J. Strosmajeru.

Bi mrtvo, tiho, kô na večje sveto
 Kad svijet čeka svoga Spasitelja. —
 I nama došo spas je naših želja
 Što raztjera nam mrtvilo to kletu.
 Dvie sinu zviezde posred božjeg svoda
 Hrvatu kažuć put do njeg've mete
 Ideje svoje da očuva svete
 I da mu zlatna svane već sloboda!

Pastire zviezda vodila je davno
 Do mjesta svetog', gdje se Spas se rodi —
 A ove zviezde rod naš vode slavno
 Po svetom pravu k žudjenoj slobodi!
 O poštuj ove sjajne zviezde, rode,
 K slobodi, sreći, spasu što te vode!

M. H.

Moderno čedo.

Liepa, divna i rumena Lice ti bi rekô, da ga
 Tanana u pasu, Prvim sniegom prala
 A nalika gorskoj vili Te da se je rane zore
 Po visokom stasu. Mlada nagledala!

Istina je . . . puna djeva
 Raznovrstnih čara,
 Al i plaća dugi račun
 Kod — mirođijara!

R. K. Jeretov.

Stani!

Krvavo je tvoje žiće,
Tužni su ti crni dani,
Sapeše te teški lanci

Stani rode, traži svoje,
Puzenja se svakog mani,
Gmizenja je tvoga dosta
Plani!

Kad te Višnji diva vidi,
Što ognjište svoje brani,
Slobodnoj će reći zori

Grani!

R. Katalinić-Jeretov.

Moja želja.

Da se mogu prometnut
U goluba biela
Golubicu ljubiti
Moju dana ciela.

Il da mogu procvasti
Kô karanfil trenom,
Pa umrijeti, uvenut
Na njedarcu njenom.

Najvolio ipak bi
Postat tane vrelo,
Pa da div me odapne
U silničko čelo!

R. Katalinić-Jeretov.

Odmevi franko-ruskih prazdnikov.

V sam razgar franko-ruskih prazdnikov minolih okt. i nov. prislala je francoska mladina ruski mladini, starši i mlajši, mnogo izjav srčnih sočuvstev. Izmislili so celo posebna ad hoc odprta pisma, lice kojih je glasilo: „Carte postale. Gymnase de Garçon à — Gouvernement de — Russie“. Zad pa je krasila pohlevna palma z ruskim orlom v svojih vejicah. Pod vejicami pa je natisnena pesmica, ktero niže priobčujemo, na levi od palmovega debela po francoski, na desni pa po ruski s takim zaglavjem: „A nos petits Camarades Russes“. Nad palmo beremo: „Supplement au „Petit Français illustré“, journal des écoliers et des écolières, 5, rue de Mézières, Paris.

A nos petits Camarades Russes.*

Какъ** вѣрная голубка
Туда, за моря и за горы
Не обращая вниманія¹ на крѣпость² и валъ
Летитъ къ Тѣмъ кого мы любимъ.

Пусть этотъ легкій листокъ —
Спустится подъ Вашими небесами
И пусть будетъ вѣстникомъ⁴
Нашего братскаго привѣта!⁵

Маленькіе ученики Россіи —
Къ Вамъ обращены наши взоры⁶
И наши сердца приглашаютъ Васъ
На празднество⁷ Вашихъ старшихъ.

* Našim malim ruskim tovarišem; ** Francoski tekst, ki je tiskan na dopisnicah, izpustimo; pričinja pa tako: „Comme la colombe fidèle etc. etc. — Op. ur.

Привѣтъ Вамъ дальніе товарищи
Такъ какъ сегодня¹ одиѣ и тѣже² воды
Рядомъ съ нашими Судами¹¹ въ нашихъ гаваняхъ¹²
Качаютъ¹³ Ваши побѣдоносныя корабли.¹⁴

Мы дѣти, послушныя¹⁵ учителямъ
Трудимся думая¹⁶ о томъ что будетъ завтра
И близко можетъ быть день,
Когда мы пожмемъ¹⁷ другъ другу руку!

¹ zvesta; ² brigati se; ³ trdnjava; ⁴ poročilec; ⁵ pozdrav; ⁶ vzirati; ⁷ vabiti; ⁸ svečanost; ⁹ danes; ¹⁰ taisti; ¹¹ ladija; ¹² luka; ¹³ zibati; ¹⁴ = ¹¹; ¹⁵ pokorni; ¹⁶ misliti; ¹⁷ stisniti.

Pruredil Božidar Tvorcov.

Српске народне умотворине.*

(Поскошнице¹ из Црне Горе).

I. На крмника Бранковића,
Издајнога тог племића,
Но нека му на ум пане,
Бритка сабља Лазарева²
И десница Милошева!
И десница Милошева!
Па изидох на таблицу;
Па ће онда јунак бити,
Те погледах пут Ловћена³; Душманина побједити!
Ал га огрија сјајно сунце,
Који пушке, — сабље нема,
Од Цетиња поља равна,
Нека дође на Цетиње,
Од књажева двора славна,
Дат ће му је књаз Никола!⁴

III.

II. Црногорци на скуи били,
На скуи били, на Цетиње,
Међу њима књаз Никола,
Па их књаже говораше:
„Црногорци браћо моја!
Доћ' ће вакат од мегдана,
Кад ћемо се огледати
На криво бојено поље,
Са нашијем душманином,
Под ким наша браћа цмиле.
Па ћемо се учити
Ко ће јунак бољи бити!
Но знате ли Црногорци:
„Немој који помислити
Ц е т и њ е. И збирке: И. Хајдуковића.

* Gosp. I. Hajduković, črnogorski rodoljub in prijatelj našega lista, poslal nam je to pesem iz svoje, drugače ne obelodanjene zbirke ter jo je zajedno tolmačil našim čitateljem. Op. ured. ¹ Прилике. ² Поскошница, то се каже за ону пјесму, која се пјева у колу, те се сваки стих и по други пут понавља. ³ Црногорци

kad započmu koju pjesmu pjevati, početak im je: sad pomози добар боже. ³ Грможур био је турска тврђавица на скадарском блату и као предстража скадарском граду према црниничке нахије. ⁴ Пошто је освојена ова тврђавица Грможур, црногорска влада основала је казничарицу (ансану) за велике злочинце. ⁵ Западно од Цетиња јест Ловћен, те је на врх њега саграђена црква, у којој се налази гроб Петра П. Петровића — pjesnika. ⁶ Данило, наследник црногорскога престола, Мирко, брат други, велики војвода Зете и Приморја. Када се је он родио, били су тада тамничари у Грможуру. Због тога весела дочекао је црногорски народ Његово Величанство Господара на пољу, те он помиловаше тамничаре, који се преведоше с Грможура на Цетиње, и том приликом напјевао је народ ову народну pjesму. ⁷ Браковић, српски племић, који су били господари на Косову пољу, где издаше српску војску и српско царство 15. јун. 1489., те их народ и данас проклиње. ⁸ Црногорци кажу тако, када хоће да се посоколе за јуначтво и да спомену српске јунаке, који су се витешки борили на бојном пољу. ⁹ И двостручила се Црна Гора у посљедњем рату. ¹⁰ Никшић, Колашин спадају на сјеверни крај Црне Горе. ¹¹ Медин и Кучина то је нека стара тврђавица из доба римског царства. ¹² Спуж, свој Арбанији муж, — тако народ вели, те је предстража цијеле Арбаније. ¹³ Подгорица, највећа варош данас у Црној Гори. У њој се је родио Немања I. ¹⁴ Престолница Иван-бег Црнојевића, господара Зете. ¹⁵ Лесендро, Вранин и Грможур јесу тврђавице на сред скадарског језера. ¹⁶ Бар, Улчина у приморску нахију. ¹⁷ Бојана ријека, која извире из Блата те утиче у море на јужној граници црногорској према Арбанији.

S o v a.

Krila se po tamnom duplju, po škrapama, bježala od sunca i od svjetla. Iz zasjede — prvi junak, na otvorenom polju podla kukavica. I ta se hrdja digla nekog dana, kad je bilo obzorje nešto tmurno, digla se, da govori pticama o slobodi. Baš sam ja taj prizor gledao na polju, i vidjeh, gdje ju obkolije mnoge ptice. Digla se, da govori o spasu, al joj je govor bio obaviti takovim mračnjačtvom, te je sokol naslutio, da ih sova kani zavesti i dovesti u crno robstvo. I digoše se složne ptice po sokolovom poticaju proti sovi, pa ju odtjeraše u tamnu i mračnu rupu, gdje je i mjesto za takve podle stvorove . . .

— I u svijetu se dižu mračnjaci, ližiskute, da govore narodu o svjetlu, spasu, o sreći. I zaveden narod leti za njima, strada radi njih, al ih cieni svemožnima i nema snage, da ih odtjera u tamnu zabit. Digne li se sokol, da ih puti, izbavi, usreći — jao tad njemu, odnese i razbijenu glavu! Kupljena svjetina voli koje-kakve sove, da djeli s njima plien ulovljen u mraku!

R. Katalinić Jeretov.

„M o ć t e m o t e.“

Pred par meseci bilo je čitati v italijanskom časopisu o vspěh, katere je imela v Rimu drama „teme moć“ velikega Rusa Tolstega. V glavnih potezih bil je narisani sujet „velikanskega umotvora“, kakor so to

delo imenovali še časniki Slovanom neprijazni. Morali so tudi tako poročati, če se niso hoteli kazati nerazumne pred svetom.

Na naše veliko veselje predstavljala se je pred kratkim ta drama tudi tu v Trstu. Dasi nam je bil predmet (sujet) ob kratkem uže znan, vendar je bil vtis nepopisno velikanski na vse te ki čutijo, kako se svet pogreza v blato, ki vidijo krog sebe ter čitajo vsak dan o enakih pretresajočih novicah.

Kdo je Tolstoj, in kakovi so njegovi nameni, pač ni treba, da tu ponavljam, kajti to vé vsak izobraženec, in ni mu treba, da je Slovan.

Poslednji čas ni skoro omikane družbe, ne časopisa, da bi se ne imenoval ta mož, ki se odlikuje s svojimi jedninimi, človekoljubnimi, plemenitimi mislimi. Znano je, da on ne govori in piše samo z besedo, ampak kaže sam in daje najlepši zgled z vsem svojim delovanjem, o katerem vé mnogo, mnogo ves omikani svet.

Tudi iz te njegove drame odseva ves Tolstoj s svojimi dobrimi nameni. On vzbuja gledalcem in poslušalcem s to svojo dramo takov gnjus do razuzdanega življenja, do pijančevanja in hudobije, da mora pretresti vsakogar, da mora vsakomur vkrasti besede iz ust: Kako strašno, kako nepopisano grozno mora biti zločinu, ki ima takov greh na vesti!

Sujeta ne ponavljam tuka, saj se dobiva v raznih prevodih, pač pa priporočam našim čitateljem, da se seznanijo s to dramo, ki nima z nobeno drugo nič jednakega.

Da kaže Tolstoj same take, strasti podvržene ljudi, to ne more motiti največega prijatelja Rusov, ker dobri nameni za svoje ljudstvo, tega genija so obče znani, znano je pa tudi, da se takovi slučajji ponavljajo povsod in, žal, tudi na Ruskem.

Odveč bi bilo, ko bi hotela pripovedovati, koliko moči je v njegovih besedah, v njegovem naravnem slogu: omenim naj le, kako nas pretresejo, kako se nam vcepijo v srce besede, ki jih govori stari oče svojemu sinu Nikiti: „Varuj se sin, nad nami je Bog, ki vse vidi!“ *) Kratko je, a vpliva bolj v hipu, ko jih izreče, kot še takó dolg govor: Tolstoj ima malo govorjenja, malo besed, a zato je vse tem krepkeje, vse na pravem mestu, mesto mnogih besed imaš pred sabo mnogo dejanj. On dela z nami, kar hoče, stiska in krči nam srce, spreminja nam nehoté poteze na obrazu, da ne vedé so delujemo tudi mi z igralci.

Kako bi moral bližnji pomagati bližnjemu, brez vsakega interesa, kako bi ne smel star, izmučen človek služiti mlajšemu, kako smo vsi ljudje jednaki, povdarja

*) V obče povdarja Tolstoj rad to resnico na najvažnejših in odločilnih mestih; tako pravi tudi v „Vojni in mir“ Vereščagina, kojega izroči grof Rastopčin ljudstvu, da ž njim teši svoj srd, bjoč ga, s proroškim duhom: „Grof, jeden Bog je nad nami!“

Tolstoj v tej svoji drami takó krepko, kratko in krasno, da spoznaš iz tega že pisatelja.

Ako bi utegnil kdo oditi nevoljen iz gledališča po tej drami, morale bi to biti žene, katere slika Tolstoj v tej igri takó zvite, takó hudobne in brezsrčne, da se zdi že mnogokomu preveč. Ženam — pravim zverém — ni privoščil veliki Rus ni trohice kesanja, ne obotavljanja, s katerim je zmanjšal hudobijo groznega Nikite, vse so hudobne, grozovite.

Radi tega pa nisem nič manj oduševljena čestilka genijalnega pisca „Vojne in mira“, in kar nič me ne motijo njegove zverske krute žene, katerih se pač dobi po vsem svetu, če tudi morda ne toliko in v taki meri hudobnih v samo dveh rodbinah.

Govorilo se je, da je to delo slavnega Tolstega povsem primerno za areno in v obče preprosto ljudstvo, a pokazalo se je uprav tu v Trstu, da to ni res, da je to delo jako globoko, in da ga ne ume preprosto ljudstvo. Tembolj jo je pa vedela ceniti italijanska inteligencija, kateri pač ne moremo oporekati zdravega, dobrega umetniškega vkusa.

Márica.

B. Smetana in njegova glasba.

Naša država je leta 1893 obhajala spomin J. Resselja, kateri je iznašel vijak za ladije. Četudi Ressel po svojem duhu ni bil Čeh, zató ker je uže kot trinajstleten deček odšel s Češkega in radi tega brzkone pozabil češki jezik, vendar njegova zibelka je stala na češki zemlji, in zbok tega se je moglo po vsej pravici pustiti na spomeniku: *natione Bohemus*, rodóm Čeh ali pa s Češkega*). Če ni znal češkega jezika, poznal je vendar prav dobro poleg lastnega svojega izreka slovenščino. Ressel je še le po svoji smrti pridobil svet, in oficijozni listi so se na vse pretege trudili, da bi dokazali, da je bil Ressel sicer rodóm s Češkega, ali da ni bil rodóm Čeh. Ti ljudje brezpametni in smešni! V vseh enciklopedijskih slovarjih se bode vendar le zmerom čitalo: porodil se je v Hrudimu na Češkem.

Skoro baš ob tem času, ko se je obhajal spomin Resseljev, bil je slovesno sprejet v spreviskih Atenah drug češki rojak, o katerem dokazovali bodo brez dvoma tudi časnikarski „šmoki“, da se je porodil v ozemlju popolnoma ali s polovice zaprtem, v „Leitomischlu“. Toda Smetani vendar češke narodnosti ne morejo zatajiti, ker njegov genijalni duh je popolnoma vzrastel iz češkega duha. Kakor blizo pri vsakem slovanskem plemenu, tako tudi pri Čehih se je pripetilo, da največji češki glasbenik je moral iskati vsakdanjega kruha daleč v tujini in tudi pozneje, ko so se izpolnile njegove želje, da se je mogel vrniti na Češko, duh strankarstva in zavisti je grenil Smetani življenje, tako da ga je

pahnil v revščino in konečno v mučno — blaznost. Koliko stoji to truda, predno se pri nas Slovanih posreči nekateremu izrednemu talentu, da pride na površje in potém, četudi je njegov talent izreden — vendar se na njega nameče toliko obrekovanja, zavist mu na vrat obesi toliko sumničenja, da se mora i ta najpogumnejši velikan s torišča umakniti. Tudi Smetani se je, žal, tako godilo.

Kljubn temu vendar pri spominu na Smetano polni se srce vsakega Čeha z veseljem ter ponosom. Kajti najlepše delo Smetane pridobilo si je priznanje tudi tistega naroda, kateri je od nekaj bil sovražen vsemu, kar je češkega, naroda namreč nemškega. Leta 1892. so na Dunaju občudovali „Prodano nevesto“; ne bo dolgo trajalo, in Smetanina „Prodaná nevěsta“ prikupi se tudi prebivalcem Pariza, Londona in New-Yorka. Tako pravi genij zmaga svet, in vedno se uresničuje to, kar je napisal Kollař o pastirski koči. Žalibog, da se največji geniji slovanskega plemena rodijo ne le v revnih kočah, ampak da v njih tudi umirajo in sicer po naši lastni krivdi. Naj se le rodijo naši geniji v revnih kočah, ali ne puščajmo jih v njih umirati. Za umiranje zidajmo jim palače. Gotovo ni slovanskemu narodu v čast, če tujina vé, da naši geniji se nalašč odpravljajo in zaničujejo od ponemčene birokracije ali pa da se tako rekoč ubijajo od naših ljudij. To ni lepo, to ni pošteno. Talent bi imel najti priznanja pred vsem doma brez obrekovanja in brez zavisti. Kako nas more tujina spoštovati, če sami sebe ne spoštujemo, če sami sebe ubijamo!

* * *

Kot velik, imeniten glasbenik, ki združuje globokost mislij z mično spevnostjo v lepo harmonijo, odlikuje se B. Smetana v zgodovini svetovne glasbe. Njegova glasba, katera je bila omejena še pred nekim časom, osvobodila se je in sedaj potuje od mesta do mesta, iz dežele v deželo in povsod širi slavo češkega imena in češke umetnosti. „Kako je možno“ — vpraša začudivši se Anglež in Nemec — „kako je možno, da so ti-le čarobni zvoki tako dolgo ostali nam neznani, da še le sedaj odmevajo v naši domovini?“ Najbolj pa gane glasba Smetanina Slovana. In kako bi tudi ne? Saj jo je Smetana zajemal naravnost iz srca slovanskega, saj je vzrastla iz najbolj notranjega bistva narodnega duha — iz preproste narodne pesni. In kdo bi teh narodnih pesni ne ljubil, katere se veselijo z veselimi in žalostijo z žalostnimi? Res, to je vzrok, zakaj da je Smetanina glasba vsakemu Slovnanu tako ljuba in draga.

Če je Smetana dostojen občudovanja kot glasbenik, še več je vreden občudovanja kot iskren, požrtvovalen rodoljub, katerega ljubezen do domovine ni poznala nobenih mej. Svoji ljubljeni domovini je posvetil vse svoje moči, ž njo in za njo je jedino živel, čutil ter deloval. Ni se brigal niti za koristi, koje so se mu ponujale v tujini, niti za slepo zavist mnogih psevdoumetnikov čeških, kateri so mu očitali, kakor da bi ponemčeval češko glasbo, niti ni maral za veliko nehvaležnost, s katero so mu plačevali mnogi češki rojaki njegovo ljubezen do domovine „Vsak mora brez vseh

*) Menda je cenj. čitateljem znano, da so se odstranile besede: „*natione Bohemus*“ na Resseljevem spomeniku, ki je postavljen pred Dunajsko politehniko.

ozirov na dobiček in slavo delovati za domovino, pa ne za tujino, zato ker smo tu, in če smo nadarjeni, smo dolžni na slavo domovine delovati in ne sinemo hrepeneti po dobičku. Doma so tla za vsakega, in če kdo ravna drugače, je to izdajalstvo*. — To so one imenitne besede, katere je Smetana spregovoril v Praškem konviktu dne 8. avgusta 1879., besede v resnici zlate, po katerih se je Smetana tudi ravnal celo svoje življenje.

* * *

B. Smetana se je rodil dne 6. marca 1824. v Litomišlu. Oče njegov je bil pivovar. Svoja otroška leta je Smetana preživel v Litomišlu. Ko je bilo Smetani kakih 5 let, dobil je v roke prvokrat gosli in uže tedaj se je videlo, da bo nekdanj imeniten glasbenik. Šolal se je v Iglavi in Nemškem Brodu, ali te dve mesti niste zadovoljili Smetaninega duha v glasbenem pogledu. Zatorej je tako dolgo prosil svojega očeta, dokler ga ta ni poslal na gimnazijo v Prago — v središče vsega glasbenega življenja češkega. V Pragi se je Smetana s celo svojo dušo vdal proučevanju glasbe; ni zamudil nobenega koncerta, nobene glasbene produkcije. Ali zlato življenje v Pragi ni trajalo dolgo. Ker je s tem zanemarjal gimnazijske nauke, poslal ga je oče na gimnazijo v Plzenj. V Plznju se ni mogel Smetana tako baviti z glasbo; no tudi tu njegova ljubezen do glasbe ni ugasnila; v kratkem je postal virtuoz Smetana ljubljene Plzenskega občinstva. Ker je dijak Smetana tudi v Plznju zanemarjal gimnazijske nauke in bavl se jedino z glasbo, odtegnil mu je oče vso denarno podporo, prepustivši sina svoji usodi. Smetana — z imetjem 20 gold. v žepu, in zanašajoč se na svojo glasbeno omiko — odšel je v Prago. Tu pa je dolgo stradal, dokler ni postal domač učitelj glasbe pri grofu Leop. Thunu. Nakrat so se izpremenile gmotne razmere Smetanine. Učil je pri grofu Thunu, sam pa je proučeval glasbena pravila, tako da je po 4 letih — l. 1848. — poslal Lisztu 6 glasbenih komadov za glasovir, katere je hotel kot svoje prvo delo izdati, proseč zajedno dovoljenja, da bi jih smel posvetiti Lisztu. Lisztu je Smetanina glasba jako ugajala, in ne le da je dovolil, da bi mu mladi glasbenik posvetil prvo svoje delo, ampak sam je Smetani oskrbel založnika, Lipskega knjigarja Kistnerja. Kmalu potem, ko se je Liszt peljal čez Prago v Vojmir in v Pragi moral čakati nekoliko ur, poslal je po Smetano. Smetana se mu je tako prikupil, da ga je povabil celó k sebi v Vojmir. Smetana je povabilo v resnici sprejel in nekoliko dnij pozneje se je odpeljal na daljšo dobo k Lisztu. Prebivanje in občevanje z Lisztom je vplivalo na vse življenje Smetanino in na vse njegovo daljše umetniško vstvarjanje.

Nemško mesto Vojmir (Weimar), katero je bilo v prošlem stoletju središče vsega slovstvenega življenja nemškega, postalo je v našem stoletju središče glasbe. Kralj glasbenikov slavni Liszt, utrujen od brezmerne slavnosti, njemu na čast prirejanj, odrek se je vse slave, in šel v Vojmir, da bi sprejel mesto dvornega kapelnika. Po takem je postal Vojmir shajališče vseh imenitnih in zajedno nade-

polnih glasbenikov cele Evrope. Tudi plemenitaši in drugi umetniki so radi zahajali v Vojmir k Lisztu; in v tako društvo je prišel Smetana. Pri neki večerni veselici pretresalo se je vprašanje, kaj in koliko je vsak narod storil dobrega in imenitnega v korist glasbe. Herbeck (pozneje ravnatelj dvorne opere Dunajske) se je jako zaničevalno izrazil o Čehih. „Kaj ste storili?“ vprašal je Smetano. „Popotnih čeških godcev se klati sicer po svetu dovolj, ali pa imate vi tudi kakega čisto narodnega glasbenika, kateri bi slul po vsej Evropi?“ — Odgovor ni bil lahek. Herbeckovo očitjanje je imelo svoje jedro; glasba te dobe je bila, naj takó rečem, kozmopolitiška, ni imela nobenega narodnega značaja; mnogokateri slavni glasbenik se je sicer porodil na Češkem, a na Češkem ni ostal. Ko so videli češki glasbeniki, da bodo bolj spoštovani v tujini, in da bodo tam imeli več dobička, izselili so se iz domovine; v tujih deželah pa so se odtujili narodu, kojega sinovi so bili. Tako na pr. Mysliveček (Venatorini), Tomášek itd. — Smetana je sicer pokazal na glasbeno nadarjenost češkega naroda in posebno je odgovarjal to, da češki narod je prvi razumel Mozarta in ga povabil v Prago, ko ga niso hoteli razumeti na Dunaju. — Pri tej priliki pa je ves razjezen odgovoril Herbeck: „Na tej Mozartovski kosti grizete uže celo stoletje“. Ta odgovor je Smetano tako razburil, da je domú gredé prisegel, da se popolnoma posveti svojemu zaničevanemu narodu, da bode živel in deloval zanj . . .

Ne dolgo potem se je Smetana vrnil v Prago, kjer je ustanovil glasbeno šolo. Da bi spoznal svet in da bi tudi slavo svojega imena razširil za mejami, sprejel je nekoliko let pozneje mesto ravnatelja glasbenega zavoda v Gothenburgu na Švedskem. Tu je preživel nekoliko srečnih let; bil je spoštovan ne le od svojih podložnih, ampak od prebivalcev celega mesta. Ko je pa slišal, da bode ustanovljeno v Pragi novo češko gledališče, preselil se je zopet v Prago. L. 1866. je bil imenovan kapelnikom novega gledališča. Sedaj je bil v svojem življa. Skrbel je po svojih močeh za razcvet opere, in da bi dosegel svoj cilj, ustanovil je (gledališko) glasbeno šolo. Imel je prijateljev dovolj ali sovražnikov še več. Ti pa so ga sumničili in so mu razne reči očitali tako, da je konečno Smetana sklenil odpovedati se službi. Predno pa je to mogel storiti, l. 1874 je oglubnil.

Sedaj se je seveda odpovedal službi in nekaj časa je še živel v Pragi, potem pa se je preselil k svoji omoženi hčeri v Jakbenice, kjer je živel še 9 let. Njegovi rojaki so mu sedaj hoteli nadomestiti to, kar so zamudili poprej. Ali naš mojster ni živel več dolgo. Ko l. 1882 njegova nova opera „Čertová stěna“ ni imela toliko vspeha, kakor se je pričakovalo, začele so Smetano nadlegovati razne mučne misli, in naposled se je njegovo dušno stanje izpremenilo v blaznost. Odpeljali so ga v blaznico in po treh tednih (dne 12. majnika) je veliki Smetana umrl. Pokopali so ga na Višegradu. Zvečer istega dne se je igrala v „narodnem gledališču“ njegova zares najboljša spevoigra „Prodaná nevěsta“. — „Bilo je tam“ — piše pisateljica El. Krásno-

horská — „kakor da bi črni zavoj zatiral gledališki oder, zrak je bil težak, in iz vseh očij tudi pri najveselejših napetih so tekle solze“. —

Smetana je doslej največi češki operni skladatelj. Zložil je opere: *Braniboři v Čechách* (1863) — *Prodáná nevěsta* (1866) — *Dalibor* (1867) — *Libuše* (1872) — *Dvě vdovy* (1874) — *Hubička* (1876) — *Tajemství* (1878) — *Čertová stěna* (1882). — Zložil je veliko skladeb za glasbene zборе, izmed katerih največa je „*Vlast*“. Zapustil je tudi dragoceno četverglasno skladbo „*Z mého života*“, v kateri je narisal v melodijah celo svoje življenje. F. Š.

Pregled znanstvenega delovanja v Slovencih l. 1893.

Jako hvalevredna navada je v človeškem življenju, da se o važnih dobah ali prehodih iz dobe v drugo dobo človek ozira nazaj, premišljuje, je-li se zapazi kakov napredek ali nazadek. Tudi časnikarji se pokoravajo tej navadi in ob koncu leta pregledujejo razna polja ali strani našega narodnega življenja; veselje jih bodri za nove trude, če se je pokazal napredek, žalost obtežuje srce, če si moral priznati nazadek ali vsaj mirovanje.

V slovstvenem obziru je za nas Slovence važno leto 1893: minolo je 50 let, odkar so začele izhajati „*Novice*“, in prešlo je 25 let, odkar imamo dnevnik „*Slovanski Narod*“. Oba časnika sta v slavnostnih številkah praznovala to dejstvo, ki ni važno samo za dotična časnika, nego za ves slovenski rod.

„*Novice*“ imajo sedaj 35 tovarišev in tovarišic; večih političnih listov imamo razun omenjenih dveh jeden v Gorici („*Soča*“), kateremu se je pridružil mali listič „*Primorec*“, jeden v Trstu („*Edinost*“), ki se je pomnožila za prilogo „*Novičarja*“, dobila pa tudi tekmece v „*Primorskem listu*“. S tem, da se „*Edinost*“ približuje dnevniku, se izpolnjujejo stare želje slovenskih rodoljubov v Trstu. Znanstvo s politiko združuje „*Slovanski Svet*“. V Ljubljani je „*Slovenec*“ izhajal 22. leto, njegov tedenski tovariš je „*Domoljub*“; na Dolenjskem izhajajo „*Dolenjske Novice*“ 8., na Koroškem „*Mir*“ 12., v Celju „*Domovina*“ 3. leto, v Mariboru „*Slovanski Gospodar*“ 27. leto. Duhovnim svrham služi 7, kmetiskim potrebam 4 listi; istotako imamo 4 liste, ki prinašajo v slovenskem jeziku zakone in ukaze. Učiteljski stan ima dvoje glasil („*Učiteljskega Tovariša*“ in „*Popotnika*“), pravniki imajo jeden list.

Celo v Ameriki so si vstvarili Slovenci svoja glasila; od l. 1891. izhaja „*Amerikanski Slovenec*“, 1893. se je oglasil pa še „*Glas Naroda*“ v New-Yorku.

Leposlovju sta namenjena „*Ljubljanski Zvon*“ in „*Dom in Svet*“; oba sta se častno trudila izpolnjevati svojo nalogo. Najodličnejši in najstarejši pisatelji so združeni okolo prvega lista.

V pripovednem slovstvu se je na novo in sicer v „*Lj. Zvonu*“ oglasil stari znanec na tem polju, v povesti *Abaddon*. ki je z dovtipnimi in šaljivimi povestmi uže Janežiču v „*Slov. Glasniku*“ bil priljubljen sodelavec.

Pisatelj najširšega prepovednega spisa v „*Dom in Svetu*“ si je izbral socialistično gibanje za predmet

svojemu delu. V pesništvu nam je treba omeniti pesmi Gorazdove z naslovom: „*Iz popotnega dnevnika*“; velika sreča je za pesnika, da si more razširiti obzor z potovanjem in le tako duševno in telesno ojačiti.

Kdor čita oceno „*Gorazdovih balad*“ v „*Rimskem Katoliku*“, da so vse v njegovih pesmih nastopajoče osebe roparji, tatje, prešestovki in brezverci, se pač ne more načuditi takim nazorom.

Smrt je letos pobrala dva pesnika odločne veljave, dva pesnika-trpina, Josipa Cimpermana in Frana Gestrina. Prvega pesmi sicer ne postanejo nikdar narodno blago, ker je bila beseda previsoka in odbrana, ali pesnik „moštva“ je bil živ protest proti mehkužnemu svetobolju.

Rano je bil Slovenec odvzet m'ad in nadarjen, vsestransko delaven pesnik in prepovednik Fr. Gestrin, kojega plodovitosti Slovenci še ne poznajo, ker ne vedô, pod kolikimi imeni je pisal rajniki. Njegova zbirka pesnij: „*Izza mladih let*“ je le majhen oddelek njegovih duševnih plodov.

Učenjak evropske slave, dr. Stefan, ki je umrl na Dunaju, je bil tudi naše gore list.

Vsako izmed Tržaških Slovencev je poznal postrežnega in dobrohotnega G. Jereba, ki se je zlasti zanimal za zgodovino slovenskega slovstva; njegova lepa knjižnica je prešla v last „*Slovanske čitalnice*“ v Trstu.

Sicer ne leta 1893., nego l. 1892., torej vendar v bližnji preteklosti je nas Tržaške Slovence zapustil za vedno tudi Fr. Cegnar, kateri je v mlajših letih izbornu pesnikoval, pozneje pa, videč potrebo na drugem polju, se z vso močjo poprijel javnega delovanja; tega pa pri tem potrebnem poslu gotovo ni doživel, da bi se mu bilo povedalo naravnost v obraz ali po ovinkih, da ni v Trstu doma, nego na Kranjskem. Tu v Trstu je morda po sosednem izreku: „*Dolce far niente*“ v slovenskih krogih vse premalo domače inteligencije; radi tega bi moralo veljati pravilo: „*Dobro došel vsak, kogar kako delo veseli*“.

Prošlega leta je začel izhajati dolgo pričakovani slovensko-nemški slovar; od Vodnika sem se uže delajo priprave za to potrebno delo; želeli bi pa bili, da bi Valjavec svojo besedno zakladnico poprej bil izročil uredniku, naj bi bil slovar kolikor možno popolen.

Kljubu temu, da slovenski književniki ne dobivajo podpore od zgorej, kar bi bilo potreba, zlasti za znanstveno stroko, ker je vsak mali narod prešibek, vzdrževati sam to stran duševnega dela, vendar tudi tukaj napredujemo.

Najimennitnejša prikazen v zadnjem času so „*Zbrani spisi*“ Frana Levstika. Fran Levstik je v minolem polstoletju najmarkantnejša osebnost v slovenskem slovstvu in morda v vsem slovenskem slovstvu. Več let brez podpore in brez potrebnega vsakdanjega kruha se je vspel vendar tako visoko, da združuje v sebi Prešerna in Miklošiča, katerega je Musaffija imenoval ob njegovi smrti največjega jezikoslovca devetnajstega stoletja!

Če se Slovenci poloti otožnost, videčega, kako k i m a v n o in k u k a v n o zastopajo slovenske interese ljudje, ki nimajo nobenega pojma ne o občni, ne o slovenski britki zgodovini, ne o klasični omiki, brez katere bi sedaj ne smel biti nobeden zastopnik na tako odličnem mestu, kakor je državni zbor, se vendar pošten slovenski rodoljub potolaži z nenavadnimi duševnimi vrlinami slovenskega naroda, ki se javljajo v takih osebah, kakor

Levstik! Nič nas v tej oceni ne moti obsodba Levstikovih poezij po „Rimskem Katoliku“.

Tudi Jurčičevi spisi so se dovršili; to je berilo, katerega se najbolj veseli srednješolska mladina.

Tudi kraljico vseh vednostij — modroslovje — častno zastopa mnogostransko delujoči mož dr. Lampè; videli bi pa radi, da bi se bolj omejil na modroslovje in ne omagal pred časom.

Znano nam je, da se pisuje tudi obširna zgodovina slovenskega slovstva; nadajamo se, da bo „Matica Slovenska“ podpirala to delo. (Odbor njen je uže objavil svoj sklep, vsled katerega izda obširno slovensko literaturno zgodovino, katero je spisal prof. dr. Karol Glaser. Op. Ur.)

V obče pa smemo Slovenci v znanstvenem obziru z zadovoljstvom gledati na prešlo leto.

Dr. Kovačev.

DOPISI.

Iz Rusije, 15. dec. st. št.

Nemo mortalium omnibus horis sapit. Plin. I. 40.

Вотъ такъ проектъ! V Berlinu je profesor Wagner, koji se neki jako zanima za omiko i obliko raznih držav i narodov. Ta profesor je preračunil, da Francoska vsako leto trati na narodno omiko 255 milj. marek; zatem se vrsté druge države tako: Angleška z 240, Nemška 236, Ruska 125, Avstrijska 100, Italijanska pa s 93 milj. marek.

Če te vsote sopostavimo s čisli narodo-naseljenja, dobimo take podatke: Na dušo trati Nemška 7.72 marek, Francoska 6.63, Angleška 6.30, Avstrijska 4.15, Italijanska 3.06, Ruska pa 1.13 marek.

Te številke so zanimive same po sebi, pa iz-za tega bi o njih vam ne poročal, ste jih menda uže davno sami čitali v nemških listih. Poročam pa o njih vam po naslednjem vzroku: Vse te številke je ponatisnil velik Petrograjski list, koji slovi pod imenom akademičnega i menda ni bez nekatere zveze celo z ministertvom narodne prosvete — „СІІБ. Вѣдом.“ Ta list ni priobčil samo številke, pač pa je na podstavi številkl delal razna sopostavljenja (combinations et comparationes) ter je došel do takega izvoda: *Rusiji je najbolj mjno zasnovati pri sedanjih vseučiliščih še nekaka nova vseučilišča s praktičnimi, ne strogo sistematičnimi tečaji*, koji bili bi dostopni onim naobražencem, kateri niso prošli stroge klasične srednje škole, kateri pa bi radi popolnili svojo nedostatno omiko. K temu izvodu prišel je učeni list, ne gledé na to, da je navedel statistično podrobnost, da po načelnem obrazovanju Rusija trati na dušo jedva (komaj) 0.55 marek, v tem ko Francoska i Nemčija trati na isto po celih 6 marek.

Da torej naravna omika v Rusiji še ni dospela tako daleč, kakor v drugih evropskih državah na Zapadu, to pač ni novo i je popolnoma naravno; ali nekoliko čudno je to, da tak vpliven list tako narobe razumeva težnje ruske prosvete. Srednja i visoka škola je pri nas precej vrla, a narodna še pač ni zadostna. Torej ni nam treba novih vseučilišč sploh, a posebno pa kakih „praktičnih i ne takó sistematičnih“. Taka vseučilišča bi le kvarila to, kar delajo vseučilišča „teoretična i strogo sistematična“, t. j. pridajala bi nekak lišp bez naučne podstave, množila bi plitvost znanja,

kakoršnega sedaj nedostaje. *Rusiji treba je povzdigniti prosveto narodnih mas*, katere so se predramile še premalo, katere še pogostoma bredejo v trdi temi: hic Rhodus, hic salta. Da sedanje ministertvo razumeva svojo zadačo tako, vidno je iz njegovih dejstvij; ono koraka počasno, pa tvrdo v tem pomenu naprej; torej nam ni treba bati se za usodo ruske narodne prosvete; ali da tudi na tem torišču še do sedaj živé Manilovci, i živé okolo akademičnega lista, kakor vidite, kojemu pač najmanj pristaja razpoloževati (množiti) manilovščino, to je vsakakor čudno, kakor smo uže rekli, če ni tudi nekoliko smešno, pa, more biti, tudi nekoliko žalostno Manilovščina nobena ni kaj prida, ali pedagogična, učevna (učna), naučna manilovščina je, po našem, huja od kuge . . . Da, bezsmrtni Gogolj, dobro si znal svojo domačijo, svoje zemljake. Tvoji tipi ne izginejo skoro ali kmalu, če se pojavijo celo na torišču narodne prosvete . . .

A propos, prebiral sem prilično zbornik „Literarische Salzkömer“ R. Räuber-ja. Pri tem nabredel sem na prelep komentarij vsakih Manilovcev z njih čednostjo, torej tudi Manilovcev Gogoljevskih. Poročam vam svojo nahodko: pag. 175 omenjenega zbornika Jul. Wolf tako pravi:

Lass ja um alles dich bewahren
Vor eines stillen Gift's Gefahren —
Das ist Sentimentalität.
Die wie die Zwiebel Thränen lockt,
Durch Phrasennebel sich verrät,
Und jedes Bild verschiebt, verstockt,
So dass verwachsen und verschwommen
Die festesten Konturen scheinen,
Und statt zum klaren Bild zu kommen,
Packt dich ein Flennen und ein Greinen.

Sapienti sat . . .

Božidar Trnecov.

Ruske drobtinice.

Съ міру по нитѣхъ, голому рубѣхъ.

Novi zakon o neprodajnosti zemljišč ne odnaša se na kraje, imajoče posebne uredbe. Taki so: 10 privislinskih in baltičke gubernije. Novi zakon proteza se torej na 47 gubernij evropske Rusije, odnaša pa se ne samo na občinsko-skupne zemlje, marveč tudi na zemljišča „podvorna“ t. j. taka, ki spadajo h kaki hiši in torej niso občinska skupna last. Liberalno časopisje ni veselo tega zakona, češ da omejuje svobodo. Ponavlja zmoto ruske vlade, katere je l. 1861. pri osvobojenju nekako prepustila kmete samim sebi — na veliko škodo kmetov in tudi društva in države.

— V Gosterwitzu blizu Draždan umrla je 2. (14.) decembra 1893. l. najstarejša sodobna ruska pisateljica Karolina Karlovna Pavlova, r. Janiš. Rodila se je 10. (22.) julija 1810. l. v Jaroslavlju, 2 leti stara prišla je z roditelji v Moskvo, kjer je njen oče prevzel profesuro pri mediko-chirurgični akademiji. Bila je potem jako dobro odgojena doma, ker so se v očetovi hiši shajali odlični učnjaki in pisatelji. Znala je izvrstno francoski, nemški in ruski jezik ter je rano začela prelagati na nemški in francoski jezik. Prevela je n. pr. Schillerjevo „Devico Orleansko“ na francoski jezik. Prevela je na nemški in francoski jezik mnoge proizvode Puškina, kn. Vjazemskega, Baratynskega, Jazykova. Čislal jo je celo Puškin, a Vjazemski in Jazykov sta jo slavila tudi pesniški. Konci 30-ih let omožila se je in vzela pisatelja N. F. Pavlova ter je potem pisala skoro le ruski. L. 1839. in 1840. tiskani so neki njeni prevodi iz W. Scotta, (balade) Heineja in Rückerta ter izvirne njene pesmi. Od 1841. l. razvilo se je njeno pesniško delovanje še bolj: teda-

nji časopisi „Москвитининъ“, „Современникъ“, Моск. Обозрѣніе“, „Моск. город. листокъ“, „Лит. Бечеръ“ polni so njenih manjih pesmij. Veče delo izdala je tedaj v stihih in sicer „Двойная жизнь“, kjer darovita pisateljica opisuje ruske „svetske“ gospodičine, mozeče se le po sebičnem premisleku, radi koristi. Tudi v 50-ih letih bila je sotrudnica mnogih časopisov ter pisala za „Современника“, „Москвитинина“, „Пантеонъ“, „Раутъ“, Русско Бесѣдо“, „Р. Вѣстникъ“. Iz teh del so posebno znani: „Гаррикъ во Франціи“, komedija v 2 dejanjih, „Амфитрионъ“, dramatičen prizor, „Воспоминанія объ А. А. Ивановѣ“, „Кадриль“, povest v stihih, „За чайнымъ столомъ“, črtica. Posebno zanimiva je pesem „Разговоръ въ Кремлѣ“, kjer pesnikinja ali pesnica opeva glavne momente iz ruske, francoske in angleške zgodovine in to jako duhovito. V 60-ih letih, ko je ovdovela, pisala je marljivo. Izdala je tudi svoje pesmi in prevode: „Монологъ ректы“ (Iz Wallensteinovega taborja) ter „Смерть Валленштейна“ (iz Schillerja). Na nemški jezik prevela je dve deli grofa A. V. Tolstega „Don Juan, dramatisches Gedicht“ i „Zar Fedor Iwanowitsch. Trauerspiel in 5 Aufzügen. Po tem, skoro 25 let ni več javljala se v ruski literaturi, a izgubila je na veliko svojo žalost sina, darovitega prevodilca in kritika Ipolita N. Pavlova. Ni čudo, da so jo bili v Rusiji uže precej pozabili, če tudi se sem ter tje ponatisnijo kake njene pesmi, in je tudi N. V. Gerbelj v lepi svoji knjigi: „Русскіе поэты С. Пбъ. 1873. jako laskavo ocenil to darovito pesnikinjo.

— I. I. Ivanov: „Новая культурная сила. (Русская мысль. Ноябрь. 1893.). — Zanimiva novost je, da liberalni časopisi sem ter tje začenjajo govoriti po primeru slavjanofilov o gnijočem zapadu in o novi kulturni sili, katero predstavlja Rusija. Na take misli spodbuja i pisatelja te razprave opazovanje, da se v zapadni Evropi in njeni literaturi rogačo vsemu, v čemur so ljudje preje videli svoj ponos, srečo in moč. Flaubert n. pr. riše rodbinsko in prijateljsko življenje tako mračno, brez svetlih strani, da si človek misli nehoté: to ni življenje, to ni resnica. Pisatelj trudi se sicer, da prostost in neumnost povzdigne in dokaže, da oni ravnati in voditi človeško življenje. Drugi pisatelj, Maupassant, riše človeka, ki ima jedno vladajočo strast, čuvstveno naslado. Mesto moralnih načel gospoduje le skrb za telo, torej zdravoslovje, medicina. Slasti pa kmalu človeka utrudijo, zatró duševno svežost, rodé ono žalostno otrpnelost, v kateri presičen človek prezira naslado, prezira ljudi in življenje. Tretje vrste pisatelji pa nam kažejo junake sicer jake — zveri, ki se vlačijo v moralnem in fizičnem blatu. Knjige teh pisateljev niso izraz pravega življenja, a Ivanov sam priznaje, da diše nekako po — truplih. Da, ljudi cenijo na Zapadu manje in manje, če sodimo po teh literaturnih strujah.

Iščoč vzrokov sedanjemu evropskemu stanju misli in čuvstva pisatelj meni, da je bitnost evropske omike vedno ista, naj se izraža v navdušenem idealizmu ali pa — v pesimizmu. Razmatrajoč evropsko literaturo v prošlosti potanje, razbira pisatelj idealnega markiza Pozo, ki priporoča kralju, da naj potezoi peresa obnovi in osreči svet: človek je torej neko testo, iz katerega je možno napraviti vse, angelja, pa tudi zlega duha. Kaj pa pravi „veliki inkvizitor“ svojemu kralju fanatiku: — „Kaj vam je človek? — Za vas je številka, nič več“. Torej oba govorita kralju Filipu, da iz človeka lahko naredi, kar hoče. A vender ima vsak človek svoje misli, svoja čustva, katere rodi večkrat muka in trpljenje, nego pa radost: on ni prosto orodje, ni uboga številka, in v sedanjó tēmo evropske omike mora priti nova luč, nova kulturna sila, katero pisatelj vidi v Rusiji. V evropski mrak prinesla jo luč ruska lepa literatura. Ruska literatura nas uči, da ima življenje večje pravo in večjo moč, nego teorija. Zadača človeka je, da v življenju išče resnico, pravico in lepoto, da se zna pokoriti tem velikim načelom, in prepira ne stavi za načelo. Ruska lepa literatura ima svoj glavni smisel ta, da človek ne živi le za „srečo“ na zemlji, da mora tudi — trpeti. V trpljenju smo si bratje in

sestre, ne samo v radosti, v njem učimo se spoštovati in ljubiti svojega bližnjega. Te ideje, ta smisel ruske literature prišel je na Zapad, kakor svež vetrič, da krepi in bodri, da probuja zaspalo čisto kristijansko spoštovanje do človeka, njegove duše. Pisatelj pa se pač moti, misleč, da je svojo veliko moč dobila ruska literatura le iz ljubezni k narodu; saj so ljubili po svoje ruski narod pač tudi krajni slepi fanatiki razrušenja. Oni so pa tu posnemali le Zapad, in niso izraz narodnega življenja in njegovega smisla, kakor se je razvil pod vplivom kristijanske misli in ruskega zgodovinskega življenje v obče. Dostojevskij, gr. L. Tolstoj in dr. govore nam, da se prerodimo le v duhu medsobnega spoštovanja, v duhu spoštovanja resnice in pravičnosti ter samozataje, neobhodno potrebne za socijalni red in procvet. Ruska literatura nima pretirane optimizma romantikov, a tudi nima okrutnosti naturalistov: ona izraža življenje v blagom svitu človečnosti. V cerkvi pa je ruski narod učil se ljubiti in verovati, terpeti in odpuščati; v njej se je naučil spoštovati človeško dušo in človeka samega. C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Zahvala. Vbl. g. Adolf Ivanovič pl. vit. Dobrjanskij, c. kr. dvorni svetnik, se iskreno zahvaljuje vsem tem Slovincem, ki so se ga pismeno ali brzojavno spominjali v njegov rojstveni dan, 18. decembra 1893.

V istrskem deželnem zboru so pri otvorenju slovanski poslanci demonstrativno zapustili zbornico, pozneje se pa seje niso udeležili. Glavni povod temu je postopanje deželnega glavarja, ki prezira in ne daje v zapisnik zabeleževati govorov na slovanskem jeziku.

V kranjskem deželnem zboru, kakor razkriva „Slov. Narod“, namerja znani baron Schwegel napraviti zvezo zastopnikov nemškega veleposestva in slovenskih oportunistov, med katerimi sedi tudi v deželnem zboru nekaj členov Hohenwartovega kluba v drž. zboru. Ta kranjska koalicijska bi imela namen tudi v kranjskem dež. zboru zabraniti vsako pojavljanje v narodnopolitiškem smislu. Pri takih oportunistih je možna tudi na Kranjskem protinarodna zveza.

Latinizatorska nevednost. Med poročili v št. od 3. t. m. piše „Slovenec“ naslednje: (Staroslovenski jezik) uvedel se je po naročilu oskrbovalca škofije preč. gospod msgr. dr. Fr. Volarića v škofiji Krk, ki obsega kvarnerske otoke, rabil se bode v tej škofiji odslej lepi, v Rimu tiskani „Glagolski misale“ in „rituale“. Italijanissimom je ta ukrep hud trn v peti, a ker sta se omenjeni obredni knjigi izdali z dovoljenjem in utrdilom rimske stolice, zadovoljiti se morajo s tem dejstvom*.

Italijanski in po njih drugi njim sorodni nemško-židovski listi so res razglašali brzojavno in po poročilih, kakor da bi bil dr. Volarić uvedel v resnici nekaj novega v škofiji, kojé je on sedaj oskrbnik. Slovanski neprijatelji so pa to storili, da bi očrnili Volarića, ki je poznan tudi kot odločen hrvatski rodoljub. Ali on

ni uvedel čisto nič novega, ker staroslovenski obredni jezik je v škofiji krški uveden od nekdaj, kakor je to tudi mons. dr. Volarić dokazal z zgodovinskimi podatki. On je, ker so pošle stare knjige, pripomogel jedino do drugih knjig. To bi morali vedeti vsaj učeni latinizatorji pri „Slovenču“. — Ko je bil ta odstavek uže tiskan, priobčil je „Slovenec“ popravek bogoslovcev krške škofije, ki se popolnoma vjema z našim popravkom, samo da še nadrobniše razklada stvari. Še celó v misli o nameri tujih listov soglaša ta popravek z našim.

„Slovenčevi“ poročevalci o Tržaških razmerah. V „Slovenču“ se nekdo spodtika nad piscem, ki je trdil v „Sl. Svetu“, da prestopanju preprostega naroda v pravoslavje v Trstu „je krivo gotovo največ to, da slovenski prostak ne sliši ne v cerkvi ne v šoli slovenske besede“. . . . Pisca „Slovenčev“ kritikus zavrača, češ, da v dveh cerkvah se sliši vendar slovenska beseda. No, kako je z božjo besedo na slovenskem jeziku po cerkvah Tržaških, je uže sam „Slovenec“ imel toliko nepristranskih poročevalcev, da so ti obžalovali sedanje cerkvene razmere na Tržaškem. „Slovenec“ torej le sam sebe pobija, ako sprejemlje nasprotna trjenja, jedino za to, da bi mahnil po „Sl. Svetu“. „Slovenec“ dobro vé, da so tudi od njega obsojeni Italianissimi dosegli celó to, da se je slovenska beseda popolnoma odpravila iz prestolne cerkve sv. Justa, torej iz glavne in najstarejše cerkve, do katere imajo Slovenci največe pravo, in katera bi morala biti v zgled vsem drugim cerkvam. Ta katedrala, kljubu temu, da so požigali arhive in važne listine, ki so svedočile o Slovanih, je vendar ohranila še spomine o tem, da so tu Slovenci imeli svoja prava tudi v cerkvi. „Slovenčev“ dopisnik omenja samo še 2 cerkvi, v katerih se sliši slovenska beseda; s tem pripoznava, da v drugih cerkvah Trž. mesta ni mesta slovenski besedi. Sicer pa je znano, kakó se skrbi za slovensko besedo tudi tam, kjer se ni še izbacnila absolutno. Z druge strani „Slovenčev“ modrijan jako lepo molči o šolah; tu ni mogel ničesar navesti, da bi zavrnil našega pisca. V našem listu se tudi ni trdilo, da izključno tuja cerkev in tuja šola sta kriva omenjenih prikaznij, ampak „gotovo največ“, in to dovoljuje misliti tudi na druge vzroke. Konečno naj „Slovenčev“ dopisnik, ki bi nas rad sam učil po latinizatorsko ukorenjenem običaju, pa sam pošteno razloži vzroke o prestopanju v pravoslavje, ako pozna boljše; pri tem naj ne pozabi omeniti, da je neki Trž. dopisnik „Slovenčev“ krivil *preproste* ženske, češ, da zavajajo *može* k pravoslavju. O teh zaničljivo obsojenih preprostih ženskah vendar ne bode trdil, da zajemljejo svojo modrost iz „Slov. Sveta“, potem ko se zdi ta list težko umeven celó kvintesenciji latinizatorske modrosti, namreč „Rimsk. Katoliku“, specijalno dr. Mahničū. Z jedne strani se latinizatorska gospoda boji, da bi „Sl. Svet“ prišel v roke izobraženim svečenikom, potem se tolaži,

da ni razširjen, in da ima pretežek slog; z druge strani pa ga ovaja, češ, da vpliva celó na preprosto ljudstvo. Takó so postopali gledé na Poddrago, takó se hočejo prati sedaj gledé na Tržaške razmere. No, saj tudi v basni mora naposled volkova obveljati nasproti jagnjetu.

Ljubljanski javni napisi pred upravnim sodiščem. 29. dec. p. l. se je pri upravnem sodišču razglasila razsodba zastran *samo* slovenskih napisov v Ljubljani, in sicer po predsedniku upravnega sodišča grofa Belcredija, in se glasi: „Izpodbijana odločba c. kr. notranjega ministerstva z dne 3. nov. 1892. št. 19.437 se po smislu § 7 zakona z dne 22. okt. 1875, št. 36 drž. zak. za l. 1876 *razveljavi*, ker je zakonu protivna“.

Iz razlogov omenjamo naslednje: „ker po § 84 statuta za Ljubljano drž. upravi pristaje pravo, sistovati sklep mestnega zastopa le tedaj in toliko, kedar in kolikor s sklepom prekorači domače področje ali krši kak veljaven zakon, torej je tu vprašanje, ali sklep mestnega zastopa, o katerem se govori, obseza kak prestop domačega področja ali kršenje zakona. Prestopa gotovo ni najti, ker oznamovanje ulic in drugih javnih prostorov spada po smislu § 26. obč. reda brez dvojbe v samosvoje področje Ljubljanske občine, katero lahko vrši svobodno in kakor sama določi, bodisi da postavlja imena ali izpreminja stara“. Potem pravi utemeljitev, da izpodbijana odločba ni ustavila sklepa, ker bi se z njim bilo prekoračilo domače področje, ampak zato, ker bi bil prekršen drž. osnovni zakon v enakopravnostnem členu. „Tu pa je jasno, da bi bilo moči sklicevati se na ta člen XIX., *ako bi bilo res, da je ta člen dispozitivna določba*, ki tudi občine veže, da morajo spoštovati jezike, kateri so navađni na občinskem ozemlju. Ali to ni res, in takemu razlaganju čl. XIX. protivi se prvič njegovo besedilo samo. V teh besedah je pa izraženo *zgolj splošno načelo*. V koliki meri naj se vrši enakopravnost, *to ni določeno*. Postavljen je torej samo *princip*, katerega je treba še *le podrobno izvesti zakonodavnim in upravnim putem*. Drugič tudi posvetovanja, katera so se za ta člen XIX. vršila v poslanski in gospodski zbornici, dokazujejo, da so se temu členu odbrale njegove sedanje besede zato, ker se je hotelo izraziti, da se v njem postavlja jedino princip, od katerega naj izhaja zakonodavstvo in uprava države, in katerega imajo *izvesti še le posebni zakoni*. Naposled tudi pravna znanost razlaga člen XIX. v istem smislu. Pač je res, da se pravo državljanske samodoločbe razteza tudi na jezik, in da konsekventno pristaje pravo do rabe svojega jezika v javnem življenju. Toda za to v tem slučaju ne gre, *nego tu je govor o neki napravi in uredbi v občini*. A kakó si to napravi in uredi občina, to je njena stvar“. . . . „Po vsem tem, sklepa utemeljitev razsodbe, je pritožbo Ljubljanskega mesta smatrati opravičeno, in bilo je treba razveljaviti izpodbijano ministersko odločbo“.

O tej razsodbi upravnega sodišča se je mnogo

pisalo in se bode še razpravljalo. Dve točki ste tukaj važni; prva je ta, da upravno sodišče podreja ukrepe občinskih zastopov gledé na jezike v obče svobodi ali določbam, po katerih sploh more kaka občina kaj ukreniti v svojem področju. Po tej razsodbi se ukrepanje tudi gledé jezikov v občinskem področju ne dotika enakopravnostnega člena čisto nič, ker v tem področju velja ukrep o jezikih, kakor kateri si bodi drugi ukrep. S tega stališča je umevno, da manjšine raznih občin ne dosežejo uličnih in drugačnih napisov v svojem jeziku, ako in dokler ne bodo občinski zastopi toliko pravični, da zaradi praktičnih interesov dovolé ulične napise tudi v jezikih, katere govore manjšine dotičnih občin.

Slovanom je to stališče v obče neugodno, zato ker so mestà njih dežel poprek v oblasti zastopov, katerih večine ne pripadajo slovanskim narodnostim.

Druga točka je ta, da se je upravno sodišče izrazilo o pomenu sedanje oblike osnovnega čl. XIX, in o tem je razglasilo, da izraža le princip. Kar se dostaje nas, smo načelno s tem popolnoma zadovoljni in z upravnim sodiščem v soglasju, kakor moremo dokazati iz našega lista od začetka njegovega izhajanja, in smo isto dokazovali l. 1886 in 1887 tudi v „Slov. Narodu“. Ako drugi ne vedó tega, ne moremo jim pomagati, člen XIX. pa ni imel nikdar dispozitivnega značaja, in je vse resnično, kar razgláša v svoji utemeljitvi upravno sodišče. Zato pa smo poprejšnji „železni obroč“ vedno obsojali, da ni skrbel zato, da bi se izvršil narodnostni in jezikovni člen XIX. *ter še le takó* dobil za vse narode natančne določbe ali dispozitivni značaj. Ako bi se bilo to zgodilo, utegnili bi bila kaka določba dostajati se tudi jezikovnih ukrepov v občinskih področjih, in bi danes ne tarnali, da so slovanske manjšine onemogle gledé na ulične napise in še kaj važnejšega po raznih mestih, naseljenih tudi s Slovani. Mi nismo Ljubljanskemu mestnemu zastopu hvaležni zaradi pridobitve uličnih napisov, pač pa zaradi tega, da je imelo upravno sodišče povod izraziti se določno o značaju sedanje oblike čl. XIX. V tem jedino je zasluga Ljubljanskega zastopa; kajti sedaj bodo slovanski zastopniki vendar verovali ali imeli vsaj jeden vzrok več zato, da se lotijo izdelati „dispozicijo“ členu in jo predložijo državnemu zboru. O vseh takega predloga tu ne govorimo, ali načrt o izvršitvi čl. XIX. je treba napraviti. Naš štirski poslanec dr. Gregorec bi utegnil kako povedati o tem.

Ljubljanski „Sokol“ je imel 5. t. m. občni zbor, na katerem se je naš slavní pesnik Anton Aškerc z oduševljenjem izbral častnim članom. Sokol si ne bode zidal svojega doma, ampak se preseli s Čitalnico v „Nar. dom“, ki se začne zidati. Za „Sokolsko zavezo“ so pravila izdelana. Dohodki so znašali 2012 gl., stroški pa 1587 gl. Za bodoče leto se je dovolilo za 20 iztisov „Mira“ 40 gl. Brat Josip Nolti je izrekel

željo, naj bi se osnovala tamburaška šola, in naj bi se oglašali glasbeno naobraženi člani za tamburaški zbor. Po prigovarjanju je sprejel g. Iv. Hribar zopet čast staroste, in ima kot tak velike zasluge za razvoj Ljublj. Sokola.

Predprava nemških tehnikov. V Beljaku je drž. žel. prometno ravnateljstvo razpisalo dvoje tehniških uradnih mest, za katere naj prosijo ti, ki so se učili na tehniški veliki šoli z nemškim poučnim jezikom. „Sl. Nar.“ stvarno izvaja iz tega, da po tej logiki bi bili izključeni od takih služeb vsi ti, ki so se izučili n. pr. na Praški ali Levovski tehniki, in bi se vstvaril za nemške tehniške uradnike privilegij, ki bi bil proti ustavnemu zakonu, zagotavljajočemu, da javne službe so vsem državljanom pristopne. „Slov. Nar.“ opozarja slovenske poslance na omenjeni razpis službe, ki bije ustavi v obraz.

Dr. Lampe Slovincem. V 1. št. t. l. svojega časopisa „Dom in Svet“ daje ta svečenik uvaževati nekoliko misli. Med drugim je za slovenske razmere v 1. točki jako primeren naslednji odstavek: „Nikar naj nihče ne misli, da ga hoče kak ocenjevalec kar uničiti, če se ne vjema z njegovimi nazori. Slobode nam treba, pravega slobodnega mišljenja, da ne vezemo niti sebe, niti drugih v spone. Z besedo „dušna sloboda“ pa ne izražam nič drugega, kakor potrpežljivost in ravnodušnost, katera dela naš značaj res sloboden“. Ta odstavek najbolj zadeva počenjanje latinizatorjev poslednjih let; toliko nestrpnosti v zavračanju drugačnega mišljenja ni slovenski narod videl in prestal, odkar se je začel razvijati v novi dobi.

Gledé na časopisje priporoča dr. Lampe, da naj nihče ne prodá slobode „svojemu časopisu“. Tudi za ta del so latinizatorji hudo grešili, kajti zahtevali so po svojih listih, da bi se jim v dogmatiskem smislu verovalo vse, kar oni trdijo, a ni bilo še v slovenski literaturi večih sofističnih in plitvih zavijanj in zvijač, nego ravno v teh glasilih. Takih sofizmov se je na folijante nagromadilo v imenovanih listih.

Sosebno umestna je tudi ta točka: „Ogibajmo se vsigdar vsega, kar bi škodovalo našemu narodu. Včasih si mislim: Koristiti svojemu narodu ne morem mnogo, zato pa vsaj škodovati nečem nikakor. Rajši denimo pero iz roke in idimo na izprehod, kakor da bi pisali strastne članke zoper nasprotnika. Ne vzbujajmo v narodu sovraštva in razdvojenosti“. Tudi to priporočilo je bilo silno potrebno „konservativcem“ slovenskim, ki so ovajali nar. liste in rodoljube, da so to nemško-židovske novine ponatiskavale tuji politiki na korist in v slast: kako so počenjali latinizatorji, razvidno je tudi iz tega, da mora sam dr. Lampe, dr. bogoslovja in modroslovja, braniti svoje katolištvo. Nato pravi: „Ne gledé na to, da nimamo bližnjika slabo soditi, rečem naravnost in tudi odločno, da se ne dam od katerega koli pisatelja

ali dopisnika učiti, kaj je katoliško". Kaj se je godilo ta leta in se še godi pa drugim narodnim pisateljem, ako se mora tak svečenik zagovarjati zaradi „katoliških“ teroristov! Prav je, da se je dr. Lampe oglasil v takem smislu; na Slovenskem vsak z roko potiplje, kam je meril in zadel v živo.

„Slovensko društvo v Ljubljani“ je imelo občni zbor 30. decembra 1893. Tajnik dr. Triller je kazal v svojem poročilu na neugodnosti, s katerimi se mora boriti to narodno politično društvo. Med drugim je rekel: „Vsikdar pa naj častiti društveniki, ocenjujoč dosedanje društveno delovanje, blagovolijo uvaževati, da je imelo naše društvo z vsega početka do danes silno težavno stališče, ker se je moralo in se mora često še boriti *proti naši skoro že prislovični politični neodločnosti* in nadalje proti skrajnemu terorizmu nasprotne domače stranke, ki ima po vsem narodu svojo naravno organizacijo in svoje oficijalne emisarje. „Moralen vspeh“ pa je imelo društvo tudi l. 1893. pri svojem glasilu „Rodoljubu“. Leta 1893. se je tiskal ta popularno pisani in sestavljeni list že v nad 3500 iztisih. Od teh spadalo je na društvenike, katerih število je ostalo skoro konstantno, 600 iztisov, na prilogo „Slov. Naroda“ okroglo 1100, na naročnike pa okroglo 1800 iztisov. Naročniki so mu kljubu prosledovanju zgolj iz kmetkega in malega obrtnega stanu. Potem poroča dalje: „Dosedanje izkušnje nam pač pričajo, da postaja stališče naprednega političnega društva v Slovencih vedno resneje in težavneje, in da je treba tesne združitve in točne organizacije, *tesneje in točneje nego dosihdob*, ako hočemo doseči svoj smoter“. Poročila dr. Trillerjevega, ki je priobčeno obširniše v „Slov. Narodu“, smo mi veseli sosebnost zaradi tega, ker je možato razglasil tudi britko resnico, a ta resnica zadeva *mlačnost* velikega dela, kakor se vidi, kranjske slovenske inteligencije. Običajno ne slišimo take odločnosti iz poročil raznih društev; hvala torej dr. Trillerju! — Dohodkov, po poročilu dr. Stora, je imelo društvo 2513 gld. 15 kr., stroškov pa 2212 gld. 93 kr. Dohodki z večine pa še niso izterjani. V odbor so izvojeni: dr. Iv. Tavčar predsednikom; Ljubljanski odborniki: dr. K. vit. Bleiweis-Trsteniški, Iv. Hribar, Jos. Lavrenčič, dr. Kušar, Iv. Gogola, I. Lenče; vnanjimi odborniki pa: Jur. Kraigher (†), dr. Alb. Poznik v Novem Mestu in Viktor Globočnik v Kranju; za namestnika S. Ditrich v Postojini in Fr. Trček v Ljubljani.

Podporno društvo za slovenske velikošolce na Dunaju razpošilja ravnokar poročilo o svojem delovanju v l. 1893. Iz tega je razvideti, da je to društvo v petem letu svojega obstanka imelo 1 častnega uda, vč. g. dra. Mihaela Napotnika, knezoškofa Lavantinskega, 40 ustanovnikov, 54 podpornikov in 81 dobrotnikov, izmed podpornikov je 15 takih, ki so zajedno redni udje. Ž njimi vred znaša število teh 27. V tem letu sta društvu pristopila samo dva nova ustanovnika,

namreč gg. dr. Jožef Staré, ces. kr. fin. prokurature pristav in odbornik i. t. d. v Ljubljani, in dr. Albin Poznik, ces. kr. notar i. t. d. v Novem mestu, ki sta društvu poklonila vsak po 50 gld. Deželni zbor kranjski je društvu podaril lepo vsoto 200 gld., družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani 50 gld., posojilnica Mariborska tudi 50 gld. Manjše vsote so podarile sl. posojilnica v Černomlju, kmetiška posojilnica ljubljanske okolice, posojilnica v Šmihelu nad Pliberkom in v Šoštanj. Med poverjeniki so se najbolj odlikovali gospodje: France Dolenc, trgovec v Mariboru, dr. Jožef Kolšek, odvet. kand. v Novem mestu, Jurij Kraigher, trgovec in deželni poslanec v Hrašah pri Postojini, J. Kržičnik, stud. phil., dr. Urban Lemež, odvet. v Slov. Bistrici, V. Maurer, stud. jur., drž. in dež. poslanec in ustanovnik društva Viljem Pfeifer, Anton Porekar, nadučitelj na Humu pri Ormožu in France Škedelj, pristav v c. in kr. vojnem pomorstvu v Pulju. V podporo društvu so bili tudi razni predsedniki „Slovenije“, ti so gg. Mibalič, Regally, Borštnik in Žilih. Posebno hvalo je izreči tudi raznim slovenskim listom, posebno „Slov. Narodu“, „Slovenca“, „Domovini“ i. t. d. Umrla sta letos dva zvesta podpornika in sicer g. F. Miklavčič na Dunaju in vč. g. Jožef Marn, častni kanonik i. t. d. v Ljubljani. Društveni dohodki so znašali gld. 1109.44, glavnica gld. 4244.98. V tem letu je društvo razdelilo gld. 790.90 med 31, reci jedenintrideset študentov; med temi je bilo: 12 juristov, 5 medicincev, 7 filozofov, 4 tehniki, 2 veterinarca in 1 akad. kipar. Kranjcev je bilo 22, Štajercev 5, Primorci 4. V petih letih je društvo razdelilo 3693 gld. To društvo je velevažnega pomena za slovenske velikošolce na Dunaju in zaslučuje res vsestranske podpore. Darila je pošiljati blagajniku vč. g. dr. Fr. Sedeju, c. in kr. dvornemu kaplanu in ravnatelju v Avguštinu: Dunaj, I. Augustinerstrasse 7.

Akad. društvo „Slovenija“ na Dunaji vabi na sijajni koncert s plesom, ki ga priredi v proslavo svoje petindvajsetletnice s prijaznim sodelovanjem konservatoristinj gospice Franje Vrhunčeve, slavnega mešanega zbora slovanskega pevskega društva pod osebnim vodstvom prvega pevovodje A. A. Buchte, ženskega in moškega tamburaškega zbora slav. akad. društva „Zvonimir“ v sredo, dne 31. prosenca 1894. l. Začetek točno ob 8. uri zvečer. Pri plesu svira vojaška godba pešpolka Aleksander I., car ruski št. 2. Prostor Ronacherjeve plesne dvorane (I., Schellinggasse Nr. 4).

„Slovenske Matice“ odbor je imel 21. dec. 1893. sejo. Vlada je potrdila izpremenjena pravila, po sklepu poslednjega občnega zbora. Dobijo jih društveniki s knjigami. Zapuščina Knezova znaša 29.664 gld. 72 kr. in bode nesla blizo 1200 gld. obrestij na leto. Razpiše se do 31. maja 1894. nagrada primernemu spisu v smislu Knezove oporoke. Založna cena društvenim knjigam za l. 1892. bode: 1. Letopisu 1 gld., 2. Povesti

„Z ognjem in mečem“, III. in IV. del, po 1 gld. 50 kr., Goriški II. del, po 50 kr. Odbor načelno pritrdi ponudbi dr. K. Štreklja na Dunaju, da „Matica“ izdá njegovo zbirko „Narodnih pesmij“, samo, da se presodijo poprej. Narodno blago, katero hrani Matica, posodi se mu na njegovo prošnjo v porabo. — Po nasvetu književnega odseka in pa presojevalcev vsprejme Matica dr. Glaserjevo „Zgodovino slovenskega slovstva“, katero pisatelj pa prenapravi po navodilih presojevalcev. Zgodovina se izdá v 3 zaporednih zvezkih, od katerih izide 1. kot društvena knjiga l. 1894.

Letopisu za l. 1894. bode urednik prof. Bartel.

Prof. Louis Legerju v Parizu, ki hoče Matico in njene knjige oceniti v odotnih strokovnih listih, pošljejo novejših društvenih knjig v ta namen. Lavtarjeva „Geometrija za učiteljsišča“, ker je uže pred leti pošla v I. natisu, izdá se v II. natisu.

„Radogoj“, slovenskemu dijaškemu podpornemu društvu, je Ljubljanska občina pristopila kot ustanovnica z doneskom 1000 koron. V obče se množe dobrotniki temu plemenitemu društvu.

„Südösterreichische Post“. Pod tem naslovom je začel izhajati na Dunaju nemški tednik, kateri izjavlja, da bode obračal glavno pozornost razmeram na avstrijskem jugu in pošteval kot posebno zadačo, kar najkrepkeje zastopati nemštvo na Kranjskem, Primorskem ter po obmejnih krajih sosednjih dežel. Uže iz tehniških izrazov, kakoršni se uvajajo sedaj, je razvidno, da se bode list urejeval v nemškonacionalnem duhu. Vidi se, da propaganda za razprostranjenje nemštva do Adrije prodira dalje in dalje. Geografije, ki izhajajo v Nemčiji, govoré tudi o tu omenjenih pokrajinah, kakor da bi bile nemške, in bi bili življi drugih narodov le zanesene in raztresene naselbine in naselbice. Analogno postopajo v Italiji v pogledu na iste pokrajine našega cesarstva, a modrost naših državnikov, kakor se kaže, je slepa in gluha nasproti ne več prikriti resnici.

Umrli. Dne 23. decembra je umrl Jos. Freuensfeld, slovenski učitelj na Štírskem, vrl rodoljub in marljiv pisatelj, v 32. letu življenja. Pisal je za družbo sv. Mohorja, po raznih časopisih, v „Ljub. Zvonu“ je priobčeval liriške pesmi in lani je izdal „Venček narodnih pravljic“ in pripovedek. — Na Notranjskem je umrl slovenski rodoljub Jurij Krajgher, ki je bil jeseni 1893. izvoljen dež. poslancem, a ga je smrt prehitela, predno se je mogel udeležiti sedanjega zasedanja. — France Schaffenhauer, bivši profesor za klasično jezikoslovje in potem vodja Goriške gimnazije, je umrl v visoki starosti. Omenjamo to vest, ker se je mnogo sedanjih slovenskih omikancev šolalo pod njim, ki imajo o njem spomine kot o blagem, plemenitem Nemcu, ki se je vedel nasproti slovenski narodnosti vedno pravično.

b) ostali slovanski svet.

Češka. V Pragi so 23. dec. našli umorjenega nekoga Mrvo, o katerem je pripovedoval dr. Herold v drž. zboru, da je bil v službi policije, in da je on vodil takó zvano „Omladino“. Opiral se je pri tem dr. Herold na Mrvin dnevnik, ki ga je dobil v roke. Umorila sta Mrvo dva, katera imajo sedaj zaprta. Radi tega umora so v preiskavi pa tudi drugi, o katerih menijo, da so v zvezi z morilcema. Zaradi tega umora so nemško-židovski listi zavračali krivdo na vso mladočeško stranko in zajedno črnili ves češki narod.

Veči del konservativnega plemstva se narodu češkemu izneverja; še koncem l. 1892 so bili konservativni veleposestniki izjavili, da se trdno držé starega programa gledé hist. drž. prava in narodne enakopravnosti; sedaj pa, ob osnovi koaliciije, prezira večina tega veleposestva vse, za kar se je bilo zavezalo pri skupni konferenciji 1892. Jeden del, in sicer 67 velepostnikov, pa se je odcepil od večine ter se hoče držati češkega naroda in njegovega programa. Nemški liberalci vsled tega ščuvajo večino konserv. velepostva, da bi v resnici zapustilo češki narod ter zvezalo se z nemškim liberalnim veleposestvom, da bi takó dobili v Praškem dež. zboru večino nad zapuščenimi Staročehi in itak vedno osamljenimi Mladočehi. Staro fikcijo, da bi zavladala zopet nemška stranka v češkem zboru, hočejo, kakor se vidi, obnoviti, in ni čuda, ako je isti veter pripihal tudi na Kranjsko.

V češkem dež. zboru je dr. Vašatý ponovil svoj predlog, da bi se ustanovilo za Češko najvišje sodišče, Staročeh dr. Šolc, bivši Praški župan, pa je ponovil predlog o narodni enakopravnosti za češko kraljestvo. To je neprijetno koalicijski politiki, katera hoče biti politična le v tem, da ščiti sedanje politiško posestvo, t. j. vse to, kar je izza prejšnjih dob nemška liberalna stranka kot privilegij utrdila nemškemu življu.

Pravda proti 67 člehom „Omladine“ se je pričela 13. t. m. in bode trajala, kakor menijo, najmanj tri tedne. Bivšega urednika „Neodvis'osti“ g. Hajna, katerega so imeli zaprtega več časa, so obsodili na 8 mesecev težke ječe, in sicer zaradi jednega članka, v katerem je sodišče videlo motenje javnega miru.

Češki narod mora sedaj mnogo trpeti; bilo bi pa vse drugače, da bi se bila izvršila narodna enakopravnost, kakor jo je zahteval dr. Rieger vsaj v jezikovnem pogledu. Poslednji se je sedaj izjavil, da sprava bode odslej mnogo teža, nego je bila poprej.

Gališki Rusi spoznavajo, da njih zastopniki, takó zvani novo-čristi niso hodili pravih potij, ko so lovili drobtine, v tem pa pospeševali protislovansko delovanje in ruvanje poljske stranke v Galiciji. Sedaj pa celó pristaši novo-čristov spoznavajo, da pri novi koaliciiji v drž. zboru uže celó nič ne dosežejo njih oportunisti. Zato prireja ves ruski narod v Galiciji na raznih krajih

shode, na katerih sklepa, da je treba nastopiti pot opozicije. Po takem se kaže, da bi sedanja opozicija dobila novih pomočnikov; no ruskim zastopnikom, ki so bili izvoljeni pod poljskim vplivom, ne more se mnogo zapupati, in Poljaki se trudijo na vso moč, da bi pridobili ruske poslance za državnozborsko koalicijo.

Poljaki, kateri so mogli doslej v Dunajskem drž. zboru vendar še slepiti nekaj skupin slovanskih oportunistov, vidijo, da to ne pojde več takó lahko. Zato se umivajo na shodih, po zunanjih in domačih listih in pri tem zavračajo krivdo nove koalicije najbolj na Čehe, specijalno na Mladočehe. Ti da so preveč slovanski, preveč ruski in antikatoški, Poljaki pa da so ravno nasprotno in sosebno tudi oduševljeni pristaši trozveze. Tega Poljakom pač ni treba še le razodevati; slovanski dejatelji, ki poštevajo tudi zgodovino, poznajo Poljake dovolj: oni so protislovanski politiki, v tem pa grobokopi samim sebi in, kolikor je od njih зависno, tudi drugim, sosebno avstro-ogerskim Slovanom. Kakó vse drugačna bi morala biti notranja, in v posledstvu celó zunanja politika pri nas, ako bi poljsko plemstvo imelo koliko kaj slovanskega čustva ali zavesti o zakonih, vsled katerih se razvija Zapad in Slovanstvo!

V **hrvatskem saboru** so imeli vodje in zastopniki opozicije velike in važne govore, razkrivajoče mnogostranske in sosebno tudi financejalne krivice, ki se godé pri narodu, a se potem Hrvatska in Slavonija opisujeta kot pasivni deželi. Obsojevali so politiko, ki hoče tudi na Hrvatskem bolj in bolj madjariti in nagodbo rušiti na najvažnejše strani.

Papež hrvatskemu narodu poslal je v pohvalo in tolažbo posebno pismo, v katerem zatrjuje, da bode skrbel, da pride pravi apostolski naslednik kot nadškof v Zagreb.

Na **Ogerskem** skušajo Slovaki in Romunci, da bi se sešli na posebnem kongresu ter sestavili skupni program za skupno postopanje proti madjarskemu liberalizmu, poznajočemu narodna prava jedino za Madjare. V pogledu na cerkvene predloge so katoličani tudi madjarske narodnosti razburjeni, in jeden madjarski list vidi vzroke predlog jedino v židovskem stremljenju ter žuga Židom, ako ne prenehajo s svojo predrznostjo, da vstane ljudstvo istočasno po vseh krajih proti njim.

Slavjansko blagotvorniteljno Obščestvo je imelo 19. decembra št. št. slavnosten zbor, ki ga je otvoril predsednik grof N. P. Ignatjev, ki je omenil znamenite dogodke l. 1893. To so 900letnica črnigovske škofije, 400letnica Obodske proslave v Črni Gori in pa 100letnica rojstva Kollárjevega. Slavnostni govor je imel potem general A. A. Kirjejev „O nasprotnikih in zaveznikih slavjanofilov“, in pa rektor Jurjevskega (Drptskega) vseučilišča prof. A. S. Budilović o Janu Kolláru.

Kirjejev je rekel med drugim, da prvi princip slavjanofilov je neizpremenljivost cirilometodijskega cerkvenega ustroja. Sila Rusije je v tesni zvezi cerkve in države. Odnášanje slavjanofilstva k zapadni kulturi ni do cela neprijateljsko. Slavjanofilstvo je do cela nezavisno od nemške filozofije, kaže na nesposobnost racionalizma ter poševa vero za neizogibno vodnico v rešenje vprašanj o življenju.

Rektor Budilović je pa podal karakteristiko osebnosti, sposobnosti in poezije Kollárjeve. Poslednji da je mnogo bolj znan na Zapadu, nego v Rusiji. K njegovim glavnim zaslugam je prištevati zbiranje materiala iz davnosti Slovanov in njih narodnih pesmij. V Slovanstvo je veroval Kollár kot v jedno celoto in je bil preverjen o velikosti Slovanov v prošlosti in v njih bodočnosti. Največe nadeje je postavljaj v ruski narod.

Naposled je izpregovoril S. F. Šarapov o simpatijah k Slovanom na Zapadu, in s tem je bila završena slavnost.

KNJIŽEVNOST.

„Slovanska knjižnica“, 4. in 5. snopič obsezata: Protivja. Slika iz življenja. Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinska. — Azbuka. — Cesarja je bil šel gledat. Pravda. Humoreska. — „Povžitkar“. Povest. Poslednje tri iz lužiškega poslovenil ter pojasnila podal „O baltiških Slovanih in Lužičanih“ Simon Gregorčič ml. — Kar se dostaje „Azbuke“ v kirilici, napravili smo nekoliko opomenj na drugem mestu. — Vsak snopič te knjižnice stoji 12 kr. V obče doslej laskavo omenjajo naše novine to podjetje, katero da se vzdrži, potrebuje obilo podpore.

Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Urejuje Anton Koblar. Letnik III., sešitek 6. Vsebina: Dr. M. Murko: Tri hrvaške listine iz Kostanjeviškega samostana. — A. Koblar: Cesta čez Ljubelj in ljubeljski piramidi. — P. pl. Radicz: Valvasorjeva pisma v Londonu. A. Koblar: Valvasor vojak (S podobo). — Janko Barle: Pisanice iz Bele krajine. — S. Rutar: Iz vatikanskega arhiva. — A. Koblar: drobtinice iz furlanskih arhivov (Dalje) Potem Mali zapiski. Vodstvo vabi na naročbo tega znanstvenega izdanja slovenskega. Člani „Muz. društva“, ki plačajo 3 gld. na leto, dobé „Izvestja“ in „Mittheilungen“ brezplačno; letniku samih „Izvestij“ je cena 2 gld.

„Stenski koledar“ za leto 1894. Tiskala in založila „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani. Na močnem kartonu jako lepo okrašen in tiskan stoji 28 kr. Ista tiskarna je izdala tudi skladni koledar, kateremu je c. 55 kr.

Plesanka. Razni plesovi za glasovir (uredio Fr. Š. Kuhač.) Svojina nakladnika. Naklada sveučilišne knjižare Fr. Suppana Rob. Ferd. Anura u Zagrebu. Ciena 1 for. 50 novčičev. Str. 39 fol. debeloga, lepega papirja. Vsebina: Kuhač Fr. Š., I opet! Dalmatinsko pučko kolo. — Bosiljevac Š., djelo 45. Sarajevska četvorka od pučkih melodija iz Bosne i Hercegovine. — Vilhar F. S., djelo 168. Jerino Kolo. — Faller Nikola, djelo 28. Un scrupule. Valčik. — Šestak Tomo. Po koprivnički. Polka française. — Stöhr

Ante, djelo 47. Pozdrav Osieku. Brza polka. — Kuhač Fr. Š. Golub i golubica. Polka mazurka. — Rosenberg-Ruzić Vjekoslav. Polka française. Kuhač je v svoji lanski, tudi v našem listu priobčeni razpravi o plesovni glasbi dokazoval tudi to, da je med omikanim občinstvom hrv. naroda le malo narodne plesne glasbe, to pa zato, ker se skladatelji niso lotili, na podstavi narodnih plesov prirejevati glasbo takó, da bi dobila sama od sebe pristop tudi v salon. Omenil je par zgledov, ki so se udomačili, a pri teh je ostalo. Sedaj s to navedeno zbirko pa je ravno on obelodanil novih komadov, namenjenih omikanemu občinstvu. S tem izdanjem je pomnožil umetno glasbo Jugoslovanom v obče, torej tudi Slovencem, in uže samo to je velike veljave, če pomislimo, da za glasovir so doslej tudi južni Slovani imeli le malo svojega. Kuhačevo izdanie utegne v resnici vplivati na to, da se za plesne udomačije podani komadi ter bodo pomagali izpodmikati tla tuji plesovni glasbi. Tega se nadejajo tudi hrvatski ocenjevatelji zbirke novih umetnih plesnih skladb. Treba je omeniti, da so spretno izdelani vsi komadi in jako dobro stavljeni za glasovir. Ideja, porabljanje narodne melodije za ples, se je do cela posrečila, in smo dolžni skladateljem od srca čestitati. S tem smo zajedno izrekli svojo kritiko o „Plesanki“. Še tuji bodo n. pr. občudovali, da so se naše melodije med narodom za „Sarajevsko četvorko“, ki ostaje četvorka, dasi sestavljena iz slovanske snovi. Slovenski rojak F. S. Vilhar se je v Plesanki še posebe odličil v Jerinem Kolu, katero je izvršeno bolje, nego druge skladbe Vilharjeve izza poprejšnjih let. Omenjamo, da V. in VI. del tega Kola („Okladija“ in „Prolaz“) dasta se igrati le z veliko težavo, in mnogi ne bodo mogli dobro izvrševati sosebno VI. oddelka; ta je sicer monotonski, pa srečno izveden. Tudi „Valček“ je težaven ter se je le malo posrečil; ima nekaj prav okornih mest. Toliko boljša je „Polka“ Šestakova, jako pripravna za ples. „Brza-Polka Kuhačeva je tako dobro izvršena, da se da lahko igrati in lahko plesati. „Polka-Mazurka“ istega Kuhača je, kakor pravi Slovenec, lepčena, se dá dobro igrati in je za klavir vrlo dobro stavljena. „Pozdrav iz Splita“, ta polka glasi se najlepše, ali se igra težavno; je najbolje zložena, tu pa tam je zanimiva tudi v basu, in je tudi izumljenje te skladbe lepo. Vso to kompozicijo je treba lepo igrati. Povsem mora biti tej „Plesanki“ še toliko stroga kritika ugodna. Kuhač si je pridobil novo zaslugo za jugoslovansko glasbo s tem izdanjem, in sedaj ne želimo drugega, kakor da bi se ta novoletni dar širil po izobraženih domih hrvatskih, slovenskih itd. ter da Kuhač in drugi skladatelji dobijo toliko veselja, da bi nadaljevali srečno pričetno delo.

Zapisy lecnictva ludowega na Rusi poludniowej. Jul. Talko-Hryncewicz. Krakow, nákl. Akademie, 1893.

Przyczynek do etnografii Górali polskich na Węgrzech. R. Zawilinski. Krakow 1893.

Granice Polski w X. wieku. W. Ketrzyński. Krakow, 1892, z mapa.

Русскіе народы. Часть I. Выпускъ 1—3. Н. Ю. Зюграфъ и Л. Л. Вьякинъ. Москва, 1893.

Русскія деревенныя жилия постройки въ XVI. в. Н. Д. Чечульскій. С. П. Б. 1893.

Семья по воззрѣніямъ рускаго народа. А. Желобовскій. Воронежъ, 1892.

Ленора Бюргера и родственные ей сюжеты въ народной поэзии европейской и русской. И. Созоновичъ. Варшава, 1893.

Vabilo na naročbo za l. 1894.

„Slovanski Svet“ je stopil s sedanjo 1. štev. v svoje VII. leto z neizpremenjenim programom, s staro zunanjo obliko in z istim, od lani povečanim prostorom, 20 velikih strani, a kljubu temu pri stari, neizpremenjeni ceni. In neizpremenjena cena pomeni ravno pri našem listu mnogo, ker mu je papir drag in fin, mnogo draži, nego ne le pri novinah, ampak tudi v obče pri časopisih ali velikih mesečnikih.

Jedino zavitek opustimo letos; priložili smo ga bili l. 1893 za poskušnjo, želeč, da bi dobili knjigarji raznih slovanskih narodov priliko, na njem naznanjati razna književna dela, časopise, novine, umetnost itd. Toda oglašali se niso zadostno, ker ni še prodrla zavest o potrebi literaturne organizacije. Pri tej poskušnji smo imeli samo gmotno škodo, slovanski knjigarji pa tudi, naj se je zavedajo ali ne, ker slov. občinstvo ni toliko zvedelo o novi literaturi, kakor bi se zgodilo s primernimi inseratnimi naznanili.

Starim naročnikom in čitateljem ni treba našega programa ponavljati; novim pa naznanjamo, da je ta program tak, da razni dejatelji, mislitelji, učenjaki in svečeniki raznih slovanskih narodov poprašujejo po starih letnikih, ker so zvedeli po različnih potih, da se je v naš list tekom šestih let nakopičilo raznovrstnega gradiva trajne ali vsaj bolj ali manj stalne veljave. V člankih se je načelno pojasnjevalo mnogokako važno tudi kulturno slovansko vprašanje, in je iz člankov raznih slovenskih novin razvidno, ali so dotičniki taka vprašanja premišljevali ali ne. Povsod se to ni zgodilo, zato zasledimo tu in tam kako škodljivo plitvost, kateri bi se tudi na Slovenskem mogli izogniti na korist stvari in čitajočega občinstva.

Razna cerkvena vprašanja so se od l. 1889 takó temeljito razpravljala v našem listu, da se njih vsebina na manjšem prostoru ponatiskuje v drugih jezikih, in raznih vrst učenjaki, ki zasedajo visoka mesta tudi med duhovenstvom, so nam naznanjali, da mnogo važnih stvari o cerkveni zgodovini niti niso vedeli poprej. Slovenski latinizatorji so o tem molčali in vse prikrivali svojim višim pastirjem, tako da niti danes ne vemo, ali je kak škof na Slovenskem čital te razprave iz našega lista, in vendar je sedaj od strokovnjakov priznано, da so ne samo temeljite, ampak tudi v pogledu na historijske vire in razumljenje teh virov do cela izvirne. Taka bode tudi s kritičnim obširnim spisom o zgodovini cirilometodijske cerkve med Slovani v obče in Jugoslovani posebe, ki se začne priobčevati v našem listu v pričetnem letu.

„Ruske drobtinice“, ki imajo stalno rubriko v našem listu, podajajo o gibanju in napredovanju ruskega naroda toliko zanimivega in važnega gradiva, kakoršnega ne zaslediš z lahka drugod. V teh drobtinicah se na kratkem omenjajo važna leposlovna in znanstvena dela ruskih pisateljev; o poslednjih se podajajo tudi živatopisne karakteristike. Kratke biografije priobčuje naš list o velikih možeh, dejateljih, pisateljih, pesnikih tudi drugih slovanskih narodov.

Leposlovni del, ki se je povečal sosebno od lani, se staja iz izvirnih slovenskih pesmij in prozajanih spisov, jednako hrvatskih; od drugih narodov, sosebno ruskega, se

zaradi vaj vrsti prevod poleg izvirnih vezanih in nevezanih tekstov. Prevodi pesmij imajo slovenski tekst na latinici in cirilici, kakoršne se drži stalni naš sotrudnik Lamurskij. Slovenski zemljak dr. Fr. Celestin priobčuje celó svoje izvirne ruske pesni, ki so polne plemenitega in globokega duha, izražajočega čustva o solčnih in senčnih straneh slovanskega gibanja in dela. Tudi imamo lastnega šaljivca, humorista in satirika, ki se skriva pod šifro —st—. Naša zvesta sotrudnica „Márica“ podaje kritike v nežni obliki, a vendar z odločno mislijo, in nam je poskrbela za leto 1894. še za zanimive leposlovne spise. Sotrudnik „Roščin“, ki je bil l. 1893. zadržan, oglašil se je zopet za l. 1894 in v 2. številki t. l. priobčimo daljši kritičen spis o „ženskem vprašanju“, katero je prišlo po latinizatorjih na Slovenskem zopet na dnevni red. Sotrudnik „Tvorcov“ ne zamudi opisovati v posebnih sestavkih važne dogodke in znamenita vprašanja, ki se dostajajo ruskega naroda in ruske države.

O političkih in kulturnih dogodkih in gibanjih vseh slovanskih narodov poročamo vedno v „Pogledu po slovanskem svetu“, v katerem je za Slovence odmerjen prvi oddelek te rubrike. V oddelku „Književnost“ zabeležujemo slovanske knjige, časopise, novine, kolikor govoré neposredno o Slovanstvu kot takem, in torej odmetamo literaturo, ki je pisana sicer v slovanskih jezikih, pa nima vsebine o Slovanstvu. Kolikor moremo, označujemo tudi vsebino v našem listu navedene literature.

S takimi oddelki smo polnili „Slovanski svet“ v prešlih šestih letih; tako se bode godilo tudi na dalje.

Kljubu najraznovrstnejšim in najvplivnejšim zaprekam se krog naših naročnikov in čitateljev širi po Slovenskem, tudi med Slovenci, živčimi v daljavah, kakor tudi med raznimi slovanskimi narodi. Za naš list nimamo nikake reklame, in sta jedino Tržaška „Edinost“ pa „Slovanski Narod“, katera priobčujeta redno vsebino našega lista; vsi drugi listi radi molče o njem, latinizatorski ga pa napadajo, ne da bi ga kritikovali kedaj stvarno. Latinizatorji se silno zanimajo za naš list, toda jedino za svojo porabo; na zunaj ga kar možno zatirajo. No ideje so močnejše, nego latinizatorski zidovi in indiferentizem nekaterih v politički plitvosti sladko zibajočih se slovanskih rodoljubov, bodisi da nosijo ime odvjetnikov, pridevek zastopnikov, profesorjev ali druge vrste odličnjakov. Zavest slovanska raste najbolj v trudoljubivih, požrtvovalnih jeklenih značajih, in takih je največ v krogu naših čitateljev. Med poslednjimi se krepi tudi krog mlajše inteligencije, in ta vzbuja opravičeno nadejo, da slovanski narod dobi kmalu raznovrstnih zastopnikov z obsežnim obzorjem in nazori, ki rodé odločnišo, kulturnim interesom slovanskih narodov ugodnišo voljo, nego se kaže poprek v inteligenciji, ki oskrbuje narodno delo dandanes.

Ponosni smo na prijatelje našega lista, in ti so bili in so i nadalje najbolja reklama za naš list.

Uredništvo „Slovanskega Sveta“.

„Slovanski Svet“ izhaja tudi leta 1894. na 20 velikih straneh na istovrstnem papirju 10. in 25. dne vsakega meseca ter stoji:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluleto 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluleto	1 „ 80 „
četrtletno	— „ 90 „
posamične številke so po	— „ 18 „

Zunaj Avstro-Ogerske:

za celo leto 5 gld. — kr.

Naročnina se pošilja neposredno izdavitelju v Trst.

Upravništvo „Slovanskega Sveta“.

Lista uredništva in upravnštva.

Tudi po novem letu nam je došlo od raznih stranij in oseb obilo pisem ali izjav z blagohotnimi voščili. Vsem se iskreno zahvaljujemo in želimo, da bi se izpolnile njih razne in umestne želje. Kolikor nam je treba odgovoriti posebe, izvršimo zaporedoma svojo dolžnost. — List se je zadnja dva meseca po nekaj dni zakasnil, kakor nas je jako krščanski, rekte „novokatoliški“ opozoril tudi Ljubljanski „Slovenec“. Temu pa ni bila nobena, od tega lista, kakor se vidi, zaželeno „kriza“ kriva, ampak nekoliko preobložena tiskarna, nekoliko pa tudi urednik sam, katerega dalje časa ni bilo v Trstu. Prvo letošnje št. je zakasnila zopet tiskarna, ker zastran povečane, pri njej tiskane „Edinosti“ ni mogla zmagati vsega o pravem času. Prosimo vljudno za potrpljenje; no odslej bode izhajal list pravočasno, in ponavljamo, da naj se reklamuje takoj, kedar bi slučajno ne došla komu kaka številka. Tu in tam provzroči ekspedicija nehoté kako pomoto; zaradi tega pa ni treba misliti, kakor da bi se list ne hotel pošiljati. — Listov v zameno ali kakor si bode dobivamo mnogo od raznih slovanskih narodov. Te bomo proti odškodnini poštnih stroškov posojevali tudi letos. Jednako hočemo posojevati tudi knjige; samo potrpljenja je včasih treba, ker je urednik preobložen z delom, da bi mogel vselej takoj izvršiti zaželeno pošiljavo.

Naročnike Tržaškega mesta, kolikor niso še ponovili, oziroma odprej poravnali svoje naročnine, vljudno prosimo, naj jo pošiljajo po nakaznicah ali drugače upravnštvu lista; to prosimo z nova zato, ker nas stoji preveč, pošiljati posle po naročnino, potem pa, ker ne vemo, ali so dotičniki doma v isti čas, in še manj, ali morejo ravno v isti čas plačati toliko, kolikor stoji na pobotnicah. Tem, ki nas vprašajo, koliko so na dolgu, odgovorimo pismeno v kratkem, in te, kateri so nam na dolgu odprej, bomo terjali pa po poti, katera ne bode njim in tudi nam ne prijetna. Malo je pri našem listu takih, ki se pozabljajo, da po več let ne plačajo naročnine; štejemo jih med izjeme, in zato jih bomo tudi spominjali s sredstvom, katero je sicer pri drugih listih uže dobro, pri nas pa doslej nenavadno. — Starim naročnikom smo pošiljali in pošiljamo naš list redno, tudi kedar ne pošljejo naročnine takoj. Mi naše čb naročnike spoštujemo in cenimo previsoko, kakor da bi mogli misliti o kakem, da se vede nasproti nam tako, da bi zaslužil nemški pridevek „flegelhaft“, in nadejamo se, da ne bomo mislili nikdar o nikomur tako! Želimo pa, da bi nas vsi naročniki podpirali vsaj v toliki meri, da bi vsako leto sproti poravnali svojo naročnino. Potem lahko prezremo drugod uvedeno navado, vsled katere je treba plačevati naročnino naprej. V tem smislu želimo točnosti, kakor je naša želja, ustrezati z rednim pošiljanjem lista.

Popravek k 24. številki „Slov. Sveta“ 1893. V ruski pesmi „Люба“ v 2. kit., 3. v. čitaj: праведника пам. праведнике.